

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

ზურაბ ქავთარია

საინვესტიციო საქმიანობის მენეჯმენტი საერთაშორისო
კომპანიებში

საერთაშორისო ბიზნესის მენეჯმენტის სამაგისტრო პროგრამა

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია საერთაშორისო ბიზნესის
მენეჯმენტის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: ეკონომიკის დოქტორი

ასოც.პროფ. თეა ლაზარაშვილი

თბილისი 2018

სარჩევი

შესავალი	5
თავი 1. საინვესტიციო გარემოს ფორმირება და განვითარების ასპექტები	7
1.1 საინვესტიციო მენეჯმენტის განსაზღვრება და მისი სახეები	7
1.2 საინვესტიციო გარემოს განვითარების ხელისშემშლელი გარემოებები	23
თავი 2. უცხოური ინვესტიციების გავლენა ეკონომიკაზე მსოფლიოსა და საქართველოში	30
2.1 ინვესტიციები საბაზრო ეკონომიკის გარდამავალ პერიოდში	30
2.2 მართვის პრინციპები – სახელმწიფოს როლი ინვესტიციების მოძების კუთხით	36
თავი 3. საინვესტიციო გარემოს განვითარების სამომავლო პერსპექტივები	47
3.1 საინვესტიციო გარემოს გაჯანსაღების აუცილებლობა და მიმართულებები	47
3.2 საინვესტიციო მენეჯმენტის განვითარების არსებული მიდგომები, გამონწვევები	69
დასკვნა	78
გამოყენებული ლიტერატურა	80

ანოტაცია

ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს შეისწავლოს საინვესტიციო საქმიანობის მენეჯმენტი სერთაშორისო კომპანიებში.

საინვესტიციო პროექტების მართვის არსებული მეთოდური მიდგომები ითვალისწინებს მხოლოდ მათ ცალკეულ ასპექტებსა და მიმართულებებს. ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით განხორციელებული საინვესტიციო პროექტების მართვის პრობლემების კომპლექსური შესწავლა ამჟამად არ მიმდინარეობს.

აღნიშნული გარემოება არ იძლევა საქართველოს ბაზრის უცხოელი მონაწილეების საინვესტიციო პოტენციალის სრულად გამოყენების საშუალებას და აუცილებელს ხდის მათთან დამოკიდებულებაში საინვესტიციო სტრატეგიების შემუშავებისადმი ახალი მეთოდური მიდგომების სამეცნიერო და პრაქტიკულ დასაბუთებას.

ამრიგად, უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით საინვესტიციო პროექტების მართვის პრობლემების არსებობა აუცილებელს ხდის ჩვენს ქვეყანაში საინვესტიციო პოლიტიკის რეალიზაციის არსებული ფორმებისა და მეთოდების სისტემურ შესწავლას და კრიტიკულად გააზრებას, რაც, თავის მხრივ, განაპირობებს სადისერტაციო კვლევის შერჩეული თემის აქტუალობას.

Annotation

Zurab kavtaria

The purpose of the work is to study investment management in international companies

The existing methodological approaches to investment projects are to take into account their specific aspects and directions. Besides, it should be noted that a complex study of the problems of investment projects implemented by attracting foreign investments is not currently under way.

This circumstance does not allow the full use of the investment potential of the foreign market of the Georgian market and makes scientific and practical grounding of new methodological approaches to elaboration of investment strategies in relation to them.

Therefore, attracting foreign investment investments requires the existence of investment projects management problems in our country systematic study of the existing forms and methods of realization of investment policy and critical understanding, which, in turn, promotes the actuality of the chosen topic of the dissertation research.

შესავალი

საკითხის აქტუალობა: უცხოური ინვესტიციების მნიშვნელოვანი შემოდინების გარეშე შეუძლებელია მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციისა და ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფა. ამასთან, უპირველესი მნიშვნელობა ენიჭება ეფექტიანობის ამაღლებას, პირობების შექმნას მაქსიმალურად მომგებიან, პერსპექტიულ სანარმოებში ისეთ დაბანდებათა უფრო აქტიურად განხორციელებისთვის, რომლებიც უზრუნველყოფს სწრაფ უკუგებას და იძლევა შესაძლებლობას მაქსიმალურად გაიზარდოს როგორც თავად სანარმოების, ისე მოსახლეობისა და ბიუჯეტის შემოსავლები. ამას გარდა, სანარმოების საინვესტიციო პროექტების მართვის ეფექტიანობის ამაღლება მოითხოვს მათი კაპიტალიზაციის მნიშვნელოვან ზრდას, რაც შექმნის ეკონომიკურ საფუძველს სანარმოს საინვესტიციო რესურსებისა და ეკონომიკური პოტენციალის რაციონალური გამოყენებისთვის.

საკითხის აქტუალობას ხაზს უსვამს ის გარემოებაც, რომ საქართველოს მისწრაფებამ გადავიდეს ევროპული თუ ზოგადად თანამედროვე საბაზრო მეთოდებზე დღის წესრიგში დააყენა უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით განხორციელებული პროექტების ორგანიზებისა და მართვის საბოლოო შედეგებზე ორიენტირებული ახალი ფორმების მოძიება.

კვლევის მიზნები და ამოცანები: წარმოადგენს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით საინვესტიციო პროექტების მართვის ისეთი მეთოდებისა და მექანიზმების დახვეწა, რომლებიც პასუხობენ თანამედროვე საბაზრო ურთიერთობების მოთხოვნებს და

კანონზომიერებებს. დასახული მიზნის მისაღწევად დისერტაციაში დაისვა და გადაიჭრა შემდეგი ამოცანები:

1. საქართველოს თანამედროვე ეკონომიკაში საინვესტიციო პროექტების ეფექტიანი მართვის პრობლემების გამოვლენა;
2. საქართველოში საინვესტიციო პროექტების განხორციელებაში უცხოელი ინვესტორების მონაწილეობის აუცილებლობის დასაბუთება;
3. საქართველოს სანარმოებში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით პროექტების მართვის მეთოდებისა და მაჩვენებლების განსაზღვრა;
4. საქართველოს თანამედროვე ეკონომიკაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით პროექტების მართვის ორგანიზების პერსპექტივების განსაზღვრა;

კვლევის ობიექტი და საგანი - უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის გზით განხორციელებული პროექტები. კვლევის საგანი - ორგანიზაციულ-ეკონომიკური ურთიერთობები, რომელიც წარმოიშობება უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით განხორციელებული პროექტების მართვის პროცესში.

კვლევის მეთოდოლოგია: უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით განხორციელებული პროექტების მართვის საკითხებისადმი მიძღვნილი ქართველი და უცხოელი მეცნიერების შრომები. კვლევის თეორიული და გამოყენებითი ამოცანების გადაწყვეტისას გამოყენებული იქნა სისტემური ანალიზისა და ეკონომიკურ-მათემატიკური მოდელირების მეთოდები. კვლევის ინფორმაციულ-ემპირიულ ბაზას წარმოადგენდა საქართველოსა და სხვა ქვეყნების სამეცნიერო ლიტერატურაში და ეკონომიკურ გამოცემებში გამოქვეყნებული ფაქტები, დასკვნები და დებულებები.

თავი 1. საინვესტიციო გარემოს ფორმირება და განვითარების ასპექტები

1.1 საინვესტიციო მენეჯმენტის განსაზღვრება და მისი სახეები

იქამდე სანამ უშუალოს მოვახდენდეთ საინვესტიციო გარემოს ფორმირების ეტაპებზე საუბარს, მნიშვნელოვანია, მოკლედ შევხვით, მის არსაა და დანიშნულებას, რაც უდავოდ მიაწინებს მის მნიშვნელობაზე თანამედროვე სამყაროში, საინვესტიციო გარემო [კლიმატი), როგორც ეკონომიკური კატეგორია, წარმოადგენს სოციალურ-ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამართლებრივი, ეკონომიკურ-გეოგრაფიული, გეოპოლიტიკურ-ეკოლოგიური და სხვა ურთიერთობების ფართო სისტემას. იგი ფორმირდება ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული პროცესების და მოვლენების ზეგავლენით მართვის მაკრო, მეზო და მიკროდონებზე და ხელს უწყობს [ან ხელს უშლის] მყარი ინვესტიციური მოტივების წარმოშობას.

საინვესტიციო ფონდი არის კოლექტიური საინვესტიციო სქემა, რომლის საქმიანობის მიზანია ინვესტიციების განთავსება ფინანსურ ინსტრუმენტებში. საინვესტიციო ფონდების ძირითადი ფუნქციებია:

- ინდივიდუალური ინვესტორების დანაზოგების აკუმულირება;
- საინვესტიციო რესურსების ეფექტური მართვა;

- ინდივიდუალური ინვესტორების აქტივების განთავსება ფინანსურ ინსტრუმენტებში, რისკების დივერსიფიკაციის მიზნით;
- ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე განხორციელებული ოპერაციებისთვის განკუთვნილი ხარჯების შემცირება.

საინვესტიციო ფონდი შეიძლება იყოს ღია და დახურული ტიპის ფონდი.

ღია საინვესტიციო ფონდები უშვებენ განსაზღვრული რაოდენობის აქციებს, რომლის შექმნაც თავისუფლად შეუძლიათ ახალ მყიდველებს, რათა მოიზიდონ მეტი ფულადი სახსრები ახალი ინვესტიციების განსახორციელებლად. დახურული საინვესტიციო ფონდები, როგორც წესი, უშვებენ აქციებს მხოლოდ ერთხელ და დიდი რაოდენობით. აქციების ახალი მყიდველი ვალდებულია ძველ მფლობელს აქციები შესთავაზოს საბაზრო ფასით. საინვესტიციო ფონდები არ შეიძლება იყოს ბანკები და სადაზღვევო კომპანიები.

უკანასკნელ წლებში უცხოურ ლიტერატურაში ფართოდ განიხილება საინვესტიციო გარემოს არსისა და მისი შეფასების მეთოდოლოგიური საკითხები, რასაც სამწუხაროდ ვერ ვიტყვით ქართულ ეკონომიკურ მეცნიერებაზე. ეს მაშინ, როდესაც ამ პრობლემის კვლევის ისტორია საზღვარგარეთის მონინავე ქვეყნებში 30 წელზე მეტს ითვლის. [ბარათაშვილი ნ. 2002]

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების მიხედვით საინვესტიციო გარემოს შეფასების პირველი გამოკვლევა ეკუთვნით ჰარვარდის ბიზნესის სკოლის თანამშრომლებს. [აბესაძე რ. 2002] კვლევის მეთოდიკა ითვალისწინებდა საექსპერტო სკალის გამოყენებას. იგი მოიცავდა ცალკეული ქვეყნების მიხედვით შემდეგ მახასიათებლებს: უცხოური და საკუთარი ინვესტორებისათვის საკანონმდებლო პირობები; კაპიტალის გატანის შესაძლებლობები; ეროვნული ვალუტის სიმყარე; ქვეყანაში შექმნილი პოლიტიკური სიტუაცია; ინფლაციის დონე; ეროვნული კაპიტალის გამოყენების

შესაძლებლობა. იმის გამო, რომ გამოკვლევაში საინვესტიციო გარემოს შეფასებისათვის გამოყენებული მაჩვენებლები საკმარისი არ აღმოჩნდა ინვესტიციურ პროცესებზე მოქმედი პირობების მთელი კომპლექსის დეტალური ანალიზისათვის, საჭირო გახდა შესადარი პარამეტრების გაფართოება და რაოდენობრივ [სტატისტიკურ] მაჩვენებელთა შემოღება, რაც განხორციელდა 1981 და 1989 წლებში. ყველაზე ხშირად გამოიყენებოდა შემდეგი სახის პარამეტრები და მაჩვენებლები: ეკონომიკური სისტემის ტიპი; მაკრო- ეკონომიკური მაჩვენებლები [მეპ-ის მოცულობა, ეკონომიკის სტრუქტურა და სხვა); ბუნებრივი რესურსებით უზრუნველყოფა; ინფრასტრუქტურის მდგომარეობა; საგარეო ვაჭრობის განვითარების პირობები; სახელმწიფოს მინანილეობა ეკონომიკაში.

შემდგომ, XX ს-ის 90-იანი წლების დასაწყისში შემუშავდა პოსტსოციალისტური ქვეყნების პირობებისათვის მისასადაგებელი საინვესტიციო გარემოს მიმზიდველობის შედარებითი შეფასების გამარტივებული მეთოდოლოგიები. ისინი ითვალისწინებდნენ ინვესტორების არა მარტო პირობებს, არამედ შედეგებსაც, ქვეყნის სიახლოვეს მსოფლიო ეკონომიკურ ცენტრებთან, ინსტიტუციონალურ გარდაქმნებს, დემოკრატიულ ტრადიციებს, მიმდინარე რეფორმების მდგომარეობასა და პერსპექტივებს, შრომითი რესურსების ხარისხს. [აბესაძე რ. 2002)

უნდა ითქვას, რომ ინვესტიციური გარემო ეს არის კომპლექსური ცნება და გულისხმობს ინვესტიციების განთავსებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნას. უფრო სიზუსტით, რომ ითქვას, იგულისხმება თუ რამდენად ხელსაყრელია კაპიტალდაბანდება როგორც იდეოლოგიური, ისე პოლიტიკური და, რაც მთავარია, ეკონომიკური თვალსაზრისით. აღნიშნული ფაქტორების შესაფასებლად და შესასწავლად, მნიშვნელოვანია, გაანალიზდეს:

- ფინანსური ბაზრის მდგომარეობა ქვეყანაში,

- მოზიდულ და სამამულო ინვესტიციებს შორის თანაფარდობა,
- ინვესტიციების ეფექტიანობის ყველა ფაქტორი
- განსაზღვროს საინვესტიციო პროექტების განხორციელების რისკი.

დღეს მსოფლიო ქვეყნების საინვესტიციო მიმზიდველობის კომპლექსურ რეიტინგს პერიოდულად აქვეყნებენ წამყვანი ეკონომიკური ჟურნალები: „Euromoney“, „Fortune“, რომელთაგან ყველაზე პოპულარულად ითვლება „Euromoney“. აღნიშნული ჟურნალი წელიწადში ორჯერ [მარტში და სექტემბერში] აცნობს მკითხველს მსოფლიოს ქვეყნების საინვესტიციო რისკისა და საიმედოობის რეიტინგს 10 ბალანის სისტემით საექსპერტო ან გაანგარიშებით ანალიტიკური გზით მიღებულ შედეგებს. საანალიზო მაჩვენებლად იყენებენ მაჩვენებელთა ცხრა ჯგუფს: ეკონომიკის ეფექტიანობა; პოლიტიკური რისკის დონე; მდგომარეობა; ვალის მომსახურების მდგომარეობა; კრედიტუნარიანობა; საბანკო დაკრედიტების მისაწვდომობა; მოკლევადიანი ფინანსების მისაწვდომობა; გრძელვადიანი სასესხო კაპიტალის მისაწვდომობა, ფორსმაჟორული გარემოების წარმოქმნის ალბათობა.

საინვესტიციო გარემოს შეფასების მეთოდოლოგიის სრულყოფის თვალსაზრისით საყურადღებო პრაქტიკა აქვთ აშშ-სა და იაპონიას.

აშშ-ში საინვესტიციო გარემოს შეფასების მიზნით ისეთი ფაქტორებიც კია გამოყენებული, როგორცაა ცალკეულ შტატებში ჩამოყალიბებული პოლიტიკური მიდრეკილებები და ეკოლოგიური მოძრაობები. საინვესტიციო გარემოზე მოქმედი ფაქტორების ბაზაზე აქვეყნებენ ცალკეული შტატების მიხედვით „ყოველწლიურ სტატისტიკურ რუქას“, რომელიც შეიცავს ოთხ განზოგადებულ მაჩვენებელს. ეს მაჩვენებლებია: ინვესტიციების ეკონომიკური ეფექტიანობა, საქმიანი ქმედუნარიანობა, ტერიტორიის განვითარების პოტენციალი და საგადასახადო პოლიტიკის ძირითადი შემადგენლობები. [ბარათაშვილი ნ. 2002]

იაპონიაში დანერგილია საინვესტიციო გარემოს აღწერითი დახასიათება მისი რაოდენობრივი შეფასების გარეშე. აღნიშნული მეთოდები შედარებით მარტივია, თუმცა სუბიექტურობის ელემენტებსაც შეიცავს.

საინვესტიციო გარემოს შეფასების მიზნით ინტენსიური მუშაობა მიმდინარეობს რუსეთში როგორც ფედერაციის დონეზე, ისე ფედერაციის სუბიექტების მასშტაბით.²

თუ საინვესტიციო გარემოს არსის შესახებ მეცნიერთა შორის მიღწეულია ერთიანი აზრი, ეს არ შეგვიძლია ვთქვათ მისი შეფასების თეორიულ-მეთოდოლოგიურ და პრაქტიკულ საკითხებზე.

როგორც ლიტერატურულ წყაროებშია შეფასებული ამ მიმართულებით დომინირებს ძირითადად სამი მთავარი მიმდინარეობა.

პირველის მიხედვით საინვესტიციო გარემოს შეფასება ემყარება შემდეგ მაჩვენებელთა სისტემის ანალიზს: მშპ-ის, ეროვნული შემოსავლისა და სამრეწველო პროდუქციის წარმოების დინამიკა; ეროვნული შემოსავლის განაწილების დინამიკა და ერთობლივ საზოგადოებრივ პროდუქტში დაგროვებისა და მოხმარების თანათარღობა;

პრივატიზაციის მიმდინარეობა; საინვესტიციო საქმიანობის სამართლებრივი რეგულირების მდგომარეობა; საინვესტიციო ბაზრის ცალკეული სახეების [მათ შორის საფონდო და ფულადი ბაზის] მდგომარეობა. [ბასარია რ. 1995)

მეორე მიმდინარეობა ითვალისწინებს უამრავ ფაქტორთა ერთობლიობის შეფასებას, რომლებიც გავლენას ახდენენ საინვესტიციო გარემოზე. ეს ფაქტორები შვიდ გამსხვილებულ ბლოკებად არიან დაჯგუფებული, რომლებიც, თავის მხრივ, შეიცავენ მრავალ ფაქტორს. კერძოდ, ფაქტორების პირველი ბლოკი „ეკონომიკური პოტენციალის დახასიათებ“ მოიცავს ხუთ ფაქტორს: რეგიონის უზრუნველყოფა

რესურსებით, ბიოკლიმატური პოტენციალი, საწარმოო ინვესტირებისათვის თავისუფალი მიწების არსებობა, ენერგო და შრომითი რესურსებით უზრუნველყოფის დონე, სამეცნიერო-ტექნიკური პოტენციალისა და ინფრასტრუქტურის განვითარება; მეორე ბლოკი - „მეურნეობის საერთო პირობები“ მოიცავს ოთხ ფაქტორს: მატერიალური წარმოების დარგთა განვითარების ეკოლოგიური უსაფრთხოება; დაუმთავრებელი მშენებლობის მოცულობა; ძორითადი საწარმოო ფონდების ცვეთის ხარისხი; სამშენებლო ბაზის განვითარება.

მესამე ბლოკი - „რეგიონში საბაზრო ეკონომიკის სიმწიფე“ მოიცავს ცხრა ფაქტორს: საბაზრო ინფრასტრუქტურის სიმწიფე; პრივატიზაციის გავლენა საინვესტიციო აქტიურობაზე; ინფლაცია და მისი გავლენა საინვესტიციო საქმიანობაზე; საინვესტიციო პროცესში მოსახლეობის მონაწილეობის ხარისხი; მენარმეობის კონკრეტული გარემოს განვითარება; ადგილობრივი მასალების ბაზრის ტევადობა; სამეურნეობათაშორისო კავშირების ინტენსიობა; საექსპერტო შესაძლებლობები; უცხოური კაპიტალის არსებობა.

მეოთხე ბლოკი - „პოლიტიკური ფაქტორები“ მოიცავს სამ ჯგუფს: მოსახლეობის ნდობა რეგიონული ხელისუფლების მიმართ; ცენტრისა და რეგიონის ხელისუფლების ურთიერთობა; სოციალური სტაბილურობის დონე; ეროვნულ-რელიგიური ურთიერთობის მდგომარეობა.

მეხუთე ბლოკი - „სოციალური და სოციოკულტურული ფაქტორები“ მოიცავს რვა ფაქტორს: მოსახლეობის ცხოვრების დონე; საბინაო-საყოფაცხოვრებო პირობები; სამედიცინო მომსახურების განვითარება; ალკოჰოლიზმისა და ნარკომანიის გავრცელება; დამნაშავეობის დონე; რეალური ხელფასის დონე; მიგრაციის გავლენა საინვესტიციო პროცესებზე; მოსახლეობის დამოკიდებულება სამამულო და უცხო მენარმეების მიმართ; უცხოელი სპეციალისტების მუშაობის პირობები. [ბასარია რ. 1995)

მეექვსე ბლოკი - „ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფაქტორები“ მოიცავს რვა ფაქტორს: ხელისუფლების დამოკიდებულება უცხოელი ინვესტორების მიმართ; სახელისუფლო ორგანოების მიერ კანონმდებლობის დაცვა; საწარმოთა რეგისტრაციის შესახებ გადანაცვტილების მიღების ოპერატიულობის დონე; ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა; ადგილობრივი ადმინისტრაციის პროფესიონალიზმის დონე; სამართლადამცავი ორგანოების საქმიანობის ეფექტიანობა; საქონლის [კაპიტალის), სამუშაო ძალის გადაადგილების პირობები; ადგილობრივი მენარმეობის საქმიანობის ხარისხი და ეთიკა. [დათუნაშვილი ლ. 2012)

მეშვიდე ბლოკში - „ფინანსური ფაქტორები“ მოიცავს ცხრა ფაქტორს: მოსახლეობის ერთ სულზე ბიუჯეტის შემოსავლების, აგრეთვე არასაბიუჯეტო ფონდების საშუალებებით უზრუნველყოფა; ცენტრალური და რეგიონული ბიუჯეტებიდან ფინანსური რესურსების ხელმისაწვდომობა; კრედიტის ხელმისაწვდომობა უცხოურ ვალუტაში; საბანკო პროცენტის დონე; ბანკთაშორისი თანამშრომლობის განვითარება; ბანკების კრედიტები მოსახლეობის 1000 სულზე; ხანგრძლივვადიანი ხვედრითი წონა; ანაბრების მოცულობა მოსახლეობის ერთ სულზე; წამგებიანი საწარმოების ხვედრითი წილი.

მესამე მიდგომის მომხრეები საინვესტიციო გარემოს შემადგენელ ფაქტორებად განიხილავენ ორ ძირითად ვარიანტს:

1. საინვესტიციო პოტენციალი და საინვესტიციო რისკი;
2. საინვესტიციო რისკი და სოციალურ-ეკონომიკური პოტენციალი.

პირველი ვარიანტის მიხედვით საინვესტიციო პოტენციალს აფასებენ მაკროეკონომიკური მახასიათებლების საფუძველზე, რომელიც შეიცავს: მოცემულ ტერიტორიაზე წარმოების ფაქტორების არსებობას [მათ შორის შრომით რესურსებს

მათი საგანმანათლებლო დონის გათვალისწინებით); სამომხმამებლო მოთხოვნას; მოსახლეობის სამეურნეო საქმიანობის შედეგებს; მეცნიერების განვითარებისა და მისი მიღწევების დანერგვის დონეს; საბაზრო ეკონომიკის წამყვანი ინსტიტუტების განვითარებას; კომპლექსური ინფრასტრუქტურით უზრუნველყოფას. [დათუნაშვილი ლ. 2012)

საინვესტიციო რისკები ფასდება ინვესტიციებისა და შემოსავლების დაკარგვის ალბათობის პოზიციიდან. ამ რისკებს შორის გაითვალისწინება: ეკონომიკური, ფინანსური, პოლიტიკური, სოციალური, ეკოლოგიური, კრიმინალური და საკანონმდებლო რისკები. მრავალ მაჩვენებელთა საფუძველზე ფასდება ყოველი რეგიონის რეიტინგი საინვესტიციო პოტენციალის ყოველი შემადგენელი ელემენტის [ბლოკის]და ყოველი რისკის მიხედვით.

მეორე ვარიანტს საფუძვლად უდევს საინვესტიციო გარემოს დონე რეგიონული საზოგადოებრივი სისტემის განვითარების თვალთახედვიდან. აქ სხვა უამრავ ფაქტორებს შორის ითვალისწინებენ: ადამიანურ პოტენციალს, განვითარების მატერიალურ ბაზას, სოციალურ-პოლიტიკურ მდგომარეობასა და პოლიტიკური რისკის ფაქტორებს, ეკონომიკის მდგომარეობას და მისი მართვის დონეს. [აბესაძე რ. 2002)

აი მოკლედ იმ მეთოდებისა და მაჩვენებლების [მაჩვენებელთა სისტემის]შესახებ, რომლებიც გამოიყენება საინვესციო გარემოს შეფასებებისათვის საზღვარგარეთის ქვეყნებში. უნდა აღვნიშნოთ, რომ დადებითი მხარეების მიუხედავად, ისინი შეიცავენ მთელ რიგ უარყოფით მომენტებს, რომლებიც ფაქტიურად აძნელებენ, ან შეუძლებელსაც კი ხდიან მათ პრაქტიკულ გამოყენებას. უარყოფით მომენტებს შორის, უწინარეს ყოვლისა, უნდა დასახელდეს შესაძარ მაჩვენებელთა სიმრავლე და მათი მოპოვების, დამუშავების სირთულე, მაღალი შრომატევადობა, ამ მაჩვენებელთა

ცვალებადობა დროში, მიღებული შედეგების ზოგადი ხასიათი, რომლებიც კონკრეტული ინვესტორებისათვის ხშირად არანაირ ღირებულ ინფორმაციას არ შეიცავს და სხვა.

- დასავლეთის განვითარებულ ქვეყნებში სხვადასხვა საკვლევ მიმართულებების მიერ დამუშავებულ მეთოდოლოგიაში გამოიყენება 200-დან 400-მდე დასახელების მაჩვენებელი;

- რუსეთის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების მიერ შეთავაზებულ მეთოდოლოგიაში აისახება შედარებით ნაკლები რაოდენობის მაჩვენებელი [30-დან 100-მდე), მაგრამ ამას ისინი ხსნიან არა იმით, რომ მათი სიმრავლე ვერ წყვეტს ობიექტური სურათის შექმნის პრობლემას, არამედ იმით, რომ შემცირებულია სტატისტიკურ ორგანოებში წარსადგენი სავალდებულო მაჩვენებლების რაოდენობა და კიდევ იმით, რომ მიღწეული არ არის ფედერაციის სუბიექტების დონეზე ამ მაჩვენებლთა ერთგვაროვნება, რეპრეზენტატიულობა;

- შვედროვილი მასალების [სტატისტიკური ანგარიშება, დაკვირვებები, გამოკითხვები, ექსპერტული შეფასებები]დამუშავება ხდება მათემატიკური სტატისტიკისა და პროგრამული უზრუნველყოფის თანამედროვე საშუალებების გამოყენებით. მათ შვედროვება, დამუშავებასა და ანალიზზე დასაყმებული არიან დიდი კოლექტივები სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების, კონსალტინგური ფირმების და სხვა ამგვარი დაწესებულებების სახით. მაგალითად, რუსეთში აღნიშნულ საქმიანობას ეწევიან რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკის ინსტიტუტი, ამავე აკადემიის საწარმოო ძალების შემსწავლელი საბჭო, ჟურნალ „ექსპერტის“ საკმაოდ მრავალრიცხოვანი კოლექტივი და სხვები;

- ცალკე უნდა აღინიშნოს შემოთავაზებულ მეთოდებში მაჩვენებელთა ჩართვის მიზნით მათ მისაღებად ჩატარებული ძვირადღირებული გამოკითხვები, გამოკვლევები, რომლებშიც მრავალრიცხოვან ექსპერტთა ჯგუფები მონაწილეობენ და სხვა;
- საინვესტიციო გარემოს შეფასებას ართულებს და მიღებულ შედეგებს არასაიმედოს ხდის ცალკეულ მეთოდებში სხვადასხვა ბლოკებში ჩართული მთელი რიგი მაჩვენებლების გამოვლენა.

ამას ისიც ემატება, რომ ყოველი ცალკეული მაჩვენებელი, ან მაჩვენებელთა სისტემა, უმეტეს წილად ეფუძნება რა დარგობრივი სიდიდეების ანალიზს და განზოგადებას, რომლებიც, როგორც წესი, ყალიბდებიან სხვადასხვა [დარგთა კომპლექსის განვითარების] თავისებურებათა ზემოქმედების შედეგად, თავის თავში ასახავენ სწორედ მათი დინამიკის კანონზომიერებას, და მაშასადამე, დარგობრივი და არა მთლიანი სახელმწიფოებრივი, ან რეგიონული ინვესტიციური გარემოს ფორმირებას. სწორედ ამის გამო იზრდება ალბათობა იმისა, რომ მაგალითად, ერთი რომელიმე მაჩვენებლის [მაჩვენებელთა ნაკრების] მიხედვით ესა თუ ის ქვეყანა [რეგიონი] მივაკუთვნოთ ხელსაყრელი ინვესტიციების ზონას, ხოლო მეორე მაჩვენებლის [მაჩვენებელთა ნაკრების] მიხედვით - არახელსაყრელს. ასეთი მდგომარეობა არ გვაძლევს იმის საფუძველს, რომ საბოლოო დასკვნა გამოვიტანოთ მაჩვენებელთა ისეთი ერთობლიობითაც კი, როგორცაა ინვესტიციების მოცულობის დაცემა, კაპიტალური დაბანდების ტექნოლოგიური დარგობრივი სტრუქტურა, მოსახლეობის განწყობა მთავრობის მიმართ და სხვა. [ბარათაშვილი ნ. 1999)

საბაზრო ეკონომიკურ ურთიერთობებზე გადასვლისას ეს გარემოება მხედველობაში არ იქნა მიღებული, აქედან გამომდინარე, მართებული არ იქნებოდა ფაქტორების უმეტესობა, რომლებიც აფერხებენ დღეს საინვესტიციო საქმიანობის გააქტიურებას, მთლიანად მიგვეკუთვნებინა რეფორმების გატარებისას დაშვებული შეცდომებისათვის.

როგორც ზემოთ მოტანილი ანალიზიდან ჩანს, საქართველოში ინვესტიციების მოცულობა ყველაზე ნაკლებ მცირდება, უმეტეს შემთხვევაში იმ რეგიონებში, რომლებშიც რეფორმამდელ პერიოდში ინვესტირების შედარებით ნორმალური მდგომარეობა იყო და, პირიქით, ინვესტირების დაბალი დონე აღინიშნება იმ რეგიონებში, სადაც ტრადიციულად ნაკლები ინვესტიციები წარიმართებოდა, ამიტომ საინვესტიციო გარემოს ფორმირების პერსპექტივების განსაზღვრისას ეს ფაქტორი უნდა გავითვალისწინოთ. [ბარათაშვილი ნ. 1999]

ბიზნეს-წინადადებებში, საინვესტიციო განზრახულობათა ნაკრებ პაკეტში მოქცეული უნდა იყოს სახალხო მეურნეობის ყველა სფერო, ყველა დარგი, საკუთრების ფირმის მიუხედავად, ვინაიდან საინვესტიციო საქმიანობა მართო რომელიმე კონკრეტული ფიზიკური და იურიდიული პირის ინტერესებში არ შედის. იგი ემსახურება საერთო საქვეყნო ამოცანებს, ქვეყნის საერთო სიკეთეს, მის სიძლიერეს, რომელიც თავის თავში ობიექტურად გულისხმობს ყოველი სუბიექტის ინტერესთა თანხვედრას, დაბალანსებულობას, ქვეყნის ინტერესების პრიორიტეტულობის პირობებში.

რას წარმოადგენს ბიზნეს-წინადადება, რომელიც, როგორც უკვე ვთქვით, საბოლოო ჯამში მიიღებს ქვეყნის საინვესტიციო განზრახულობათა პაკეტის [წინადადებების]სახეს.[დათუნაშვილი ლ. 2012)

ქვემოთ შევეცდებით ჩამოვაცალიბოთ ჩვენი მოსაზრება აღნიშნულის შესახებ. მასში მოცემულია საინვესტიციო გარემოს შეფასების მეთოდოლოგიური საფუძვლებიც, ვინაიდან კონკრეტული ბიზნეს-წინადადება თავისთავში უნდა მოიცავდეს საინვესტიციო დაბანდებებისათვის არსებული [შესაძლო]გარემოს შეფასებას, ინვესტორისათვის იმ პირობებისა და მოთხოვნების მიწოდებას, რა მოთხოვნებითა და პირობებშიც მოუხდება მას მუშაობა.

საინვესტიციო განზრახვობათა ნაკრები პაკეტი საჯარო განხილვის საგნად უნდა იქცეს: პრესის, ტელევიზიის, რადიოს მეშვეობით ეცნობოს მოსახლეობის ფართო ფენებს; მოენწყოს სამეცნიერო-პრაქტიკული დისკუსიები, რის შემდეგაც მთავრობამ უნდა გამოჰყოს პრიორიტეტები და დაამტკიცოს სამოქმედო პროგრამა სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკის სახელწოდებით. იგი უნდა იყოს საინვესტიციო საქმიანობის სფეროში სტრატეგიული გეგმა, მასში უნდა აისახოს შორეული, საშუალოვადიანი და უახლოესი პერიოდის ღონისძიებები, რომლებიც მიმართული იქნება საინვესტიციო ბაზრის რეგულირებისაკენ. სამივე ეტაპზე განხორციელებული ღონისძიებების მთავარი მიზანი უნდა იყოს მთლიანად ქვეყნის და მისი რეგიონების, რეგიონებში შემავალი ქალაქების, რაიონების, სოფლების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ღონის ამაღლება, მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება, ეკონომიკური და სტრუქტურული გარდაქმნების მხარდაჭერა და საინვესტიციო საქმიანობის საგნობ- რივი მიმართულებების დარგობრივი და რეგიონული პრიორიტეტების განსაზღვრა. პრინციპით: „ძლიერი ცენტრი - ძლიერი რეგიონები“ და „ძლიერი რეგიონები - ძლიერი ცენტრი“. აღნიშნული პრინციპი იმის გარანტიაა, რომ ვერავინ ვერ გაბედავს ჩვენს დამოუკიდებლობას საფუძველი გამოაცალოს.

საინვესტიციო პოლიტიკა უნდა მიოცავდეს იმ მექანიზმებისა [ფინანსურ- ეკონომიკური, ორგანიზაციულ-სამართლებრივი და სხვ]და სამეურნეო საქმიანობის რეჟიმების ერთობლიობას, რომლებიც უზრუნველყოფენ მიზნობრივი ბიუჯეტური ფინანსების [ცენტრალური და ადგილობრივი ტერიტორიული ბიუჯეტების]საწარმოთა და ორგანიზაციათა სახსრების, უცხოური ინვესტიციების და კერძო საკუთრების სახსრების ეფექტიანად გამოყენებას.

როგორც ზემოთ მოტანილი ანალიზიდან ჩანს, საინვესტიციო გარემო ფირმის, დაბის, ქალაქის, რაიონის, რეგიონის თუ ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ყველა მხარეს მოიცავს და, ამდენად, მისი შეფასება ერთ განზომილებიანი მაჩვენებლით შეუძლებელია. [დათუნაშვილი ლ. 2000)

ამასთან, იგი პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, ეკონომიკურ-გეოგრაფიული და გეოპოლიტიკური მდებარეობის და სხვა არაერთგვაროვანი ფაქტორების ისეთი ერთობლიობაა, რომელთა ფონზეც მიმდინარეობს საინვესტიციო პროცესები სასურველიდან არასასურველამდე ფართო დიაპაზონში. ამდენად, საინვესტიციო საქმიანობაში ჩაბმის ყველა მსურველისათვის საინვესტიციო გარემო არ შეიძლება ერთნაირად ხელსაყრელი ან ერთნაირად არახელსაყრელი იყოს. მოცემული ფაქტორი [ფაქტორთა ერთობლიობა] მოცემულ კონკრეტულ მომენტში [დროის გარკვეულ პერიოდში] შეიძლება ერთისათვის მიმზიდველი იყოს, ხოლო მეორესათვის ნაკლებად მიმზიდველი ან საერთოდ მიუღებელი. მაგრამ, საერთო შეფასებით, მოცემული კონკრეტული სუბიექტისათვის ეს ფაქტორი [ფაქტორთა ერთობლიობა] ისეთი უნდა იყოს, რომ ხელი შეაუწყოს, სტიმული მისცეს საინვესტიციო საქმიანობაში მონაწილე ყველა სუბიექტს [ინვესტორს, ინვესტიციის მიმღებს] განახორციელოს საინვესტიციო საქმიანობა და შეამციროს საინვესტიციო რისკის ხარისხი.

1.2 საინვესტიციო გარემოს განვითარების ხელისშემშლელი გარემოებები

საქართველოში სამეურნეო გარდაქმნების პერიოდში საწარმოო სექტორის ფინანსური მდგომარეობა მკვეთრად გაუარესდა. შესაბამისად შემცირდა, რიგ შემთხვევაში საერთოდ შეწყდა ინვესტიციები. ინტენსიური ხასიათი მიიღო დაგროვების დეფიციტმა. საწარმოთა მოგებამ დაკარგა ინვესტიციური ფუნქცია მისი უმნიშვნელო მოცულობის

გამო. მაღალი საპროცენტო განაკვეთის პირობებში, რომელსაც ძირითადად ზედმეტად მკაცრი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა განაპირობებს, საბანკო კრედიტი განსაკუთრებით ხელმიუწვდომელია წვრილი და საშუალო მენარმისათვის. ამასთან, კრედიტი ძირითადად მოკლევადიანია, რის გამოც იგი ხშირად გამოიყენება არა წარმოების სფეროში, არამედ სავაჭრო საშუამავლო სექტორში.

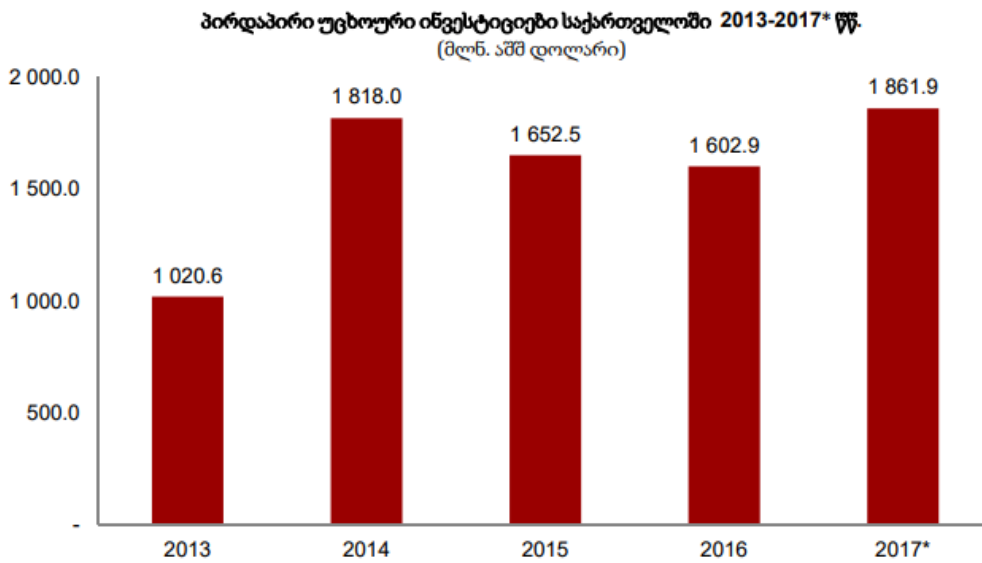
აუცილებელია, პირველ რიგში, გავანალიზოთ საქართველოში ღრმა ინვესტიციური კრიზისის მიზეზები და გამოვლინების ფორმები. ამის საფუძველზე უნდა დავსახოთ ინვესტიციური საქმიანობის გააქტიურების კონკრეტული ღონისძიებები. [ბასარია რ. 1995)

ბოლო წლებში შედარებით სწრაფად იზრდება ინვესტიციები მომსახურების სფეროშიც. მომსახურების სფეროში კაპიტალდაბანდებათა ხვედრითი წონის გადიდება შეიძლება ავსხნათ თანამედროვე საინვესტიციო პროცესის იმ ერთ-ერთ დამახასიათებელ ტენდენციასთან დამთხვევით, რომელიც განვითარებულ ქვეყნებში აღინიშნება. მაგრამ საქართველოში ამ მოვლენას თან ახლავს საინვესტიციო საქმიანობის მკვეთრად შემცირება მატერიალურ-ნივთობრივ წარმოების სფეროში, რაც მისი ტექნიკურეკონომიკური ბაზის ფიზიკურად და მორალურად მოძველებას იწვევს. მაგალითად, მრეწველობაში ძირითადი კაპიტალის ცვეთამ უკვე გადააჭარბა 50%-ს, ბევრ დარგში კი სანარმოო სიმძლავრეები ისეთ მდგომარეობაშია, რომელსაც შესაძლოა მწყობრიდან მათი მასობრივად გამოსვლა მოჰყვეს. ინვესტიციების მოცულობა მარტივი კვლავწარმოების მოთხოვნებსაც კი ვერ აკმაყოფილებს.

საინტერესოა იმ გარემოებების შესწავლა, თუ რა უშლის ხელს საქართველოში უცხოური ინვესტიციების შემოსვლას. ამასთან მიმართებაში უნდა აღინიშნოს, რომ დღეს საქართველოში სრული სიზუსტით ნათელი არ არის საფინანსო ბაზრის სუბიექტების პოზიციები, მცირეა მტკიცე ფინანსური მდგომარეობის ბანკები,

პრაქტიკულად არ არსებობს კერძო საპენსიო ფონდები, სადაზღვეო ფონდები სრულყოფილად ვერ ახორციელებენ მათზე დაკისრებულ ფუნქციებს; ამგვარად, საფინანსო ბაზრის თითქმის ყველა ობიექტი ჩვენთან ჩანასახოვან მდგომარეობაშია. ეკონომიკას ესაჭიროება სტრატეგიული ინვესტორები და არა ე.წ. „ცხელი ფულის“ დამანგრეველი შემოდინება და გადინება.

ცხრ.1 პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში 2013-2017 წწ.

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური geostat.ge

თუ ვიმსჯელებთ, 2017 წელს საქართველოში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მიხედვით უმსხვილესი ინვესტორი ქვეყნები ასე განაწილდა [ცხრილი 4):

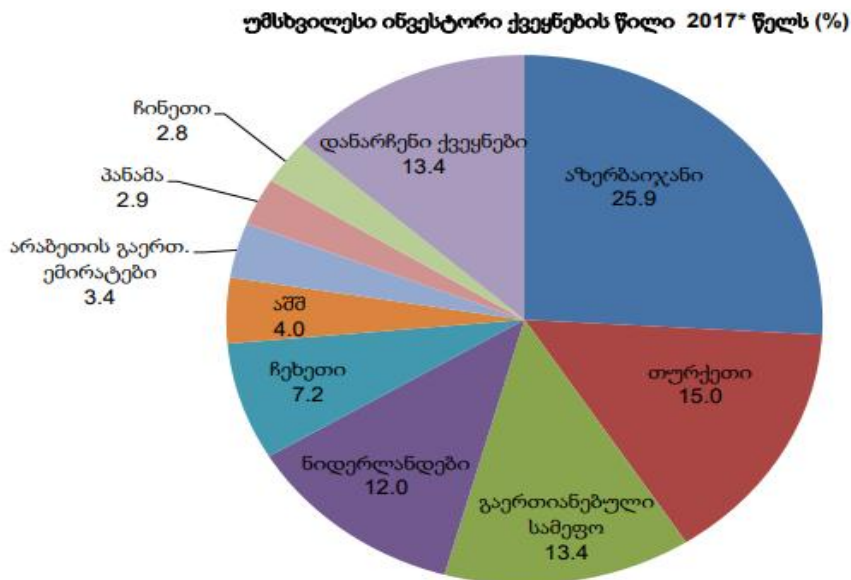
სამი უმსხვილესი ინვესტორი ქვეყნის წილმა მთლიან პირდაპირ უცხოურ

	2013	2014	2015	2016	2017*
სულ	1 020.6	1 818.0	1 652.5	1 602.9	1 861.9
მათ შორის:					
აზერბაიჯანი	84.6	340.5	581.7	558.2	482.1
თურქეთი	51.4	73.9	74.6	205.2	279.0
გაერთიანებული სამეფო	55.2	108.9	386.4	119.6	250.4
ნიდერლანდები	158.2	376.8	115.1	62.7	224.3
ჩეხეთი	43.6	52.0	16.7	64.1	133.8
აშშ	44.8	184.7	19.5	56.4	74.4
არაბეთის გაერთიანებული ემირატები	63.7	4.4	8.2	34.1	62.7
პანამა	25.8	70.7	9.5	75.9	54.0
ჩინეთი	101.1	220.1	66.9	27.4	51.9
დანარჩენი ქვეყნები	392.2	386.1	373.9	399.3	249.3

*წინასწარი მონაცემები.

ინვესტიციებში, 2017 წლის წინასწარი მონაცემების მიხედვით, 54.3 პროცენტი შეადგინა. ქვეყნების პროცენტულ სტრუქტურას განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მიხედვით გვიჩვენებს სექტორული დიაგრამა #3. პირველ ადგილზე აზერბაიჯანი იმყოფება 25.9 პროცენტით, მეორეზე - თურქეთი 15.0 პროცენტით, ხოლო მესამეზე - გაერთიანებული სამეფო 13.4 პროცენტით.

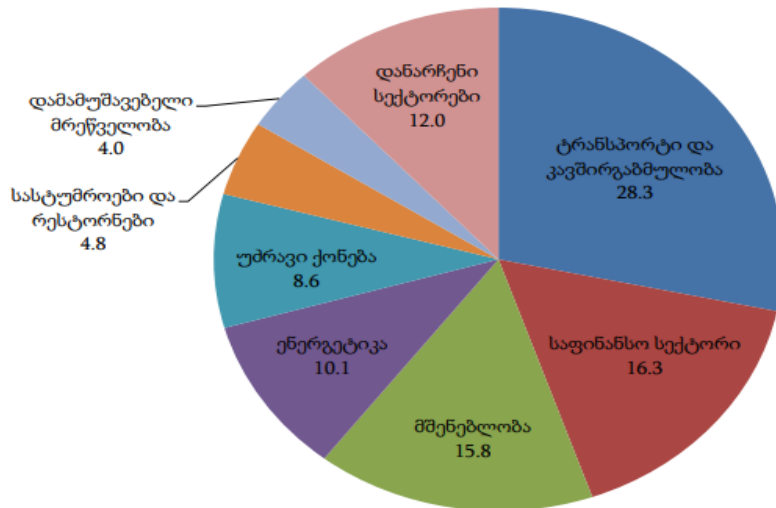
ცხრ. 2 ძირითადი პირდაპირი ინვესტორი ქვეყნები საქართველოში 2017 წლის მიხედვით.

სამი უმსხვილესი სექტორის წილმა 2017 წელს 60.5 პროცენტი შეადგინა. ყველაზე მეტი პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია ტრანსპორტსა და კავშირგაბმულობაში განხორციელდა და 527.1 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც მთლიანი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების 28.3 პროცენტია. მეორე ადგილზე იმყოფება საფინანსო სექტორი 304.3 მლნ. აშშ დოლარით, ხოლო მესამეზე - მშენებლობა 294.6 მლნ. აშშ დოლარით. [იხ. დიაგრამა 2)

მნიშვნელოვანია, რომ ამ წინააღმდეგობის დასაძლევად შემუშავდეს ქვეყანაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის დასაბუთებული სტრატეგია, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება სტრატეგიული მნიშვნელობის მქონე ინვესტიციების მოზიდვის მოტივაციური მექანიზმი. მისი შემადგენელი ნაწილია უცხოელი ინვესტორებისათვის მისაღები ეკონომიკური პირობები, სამართლებრივი და ადმინისტრაციული რეჟიმი. ამასთან, ამგვარი პირობები და რეჟიმი სასწრაფოდ უნდა დამუშავდეს, თორემ სტრატეგიული ინვესტორი შეიძლება რამდენიმე წლის შემდეგ მოვიდეს, ის კი დღესაა საჭირო. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ მთელ მსოფლიოში კონკურენცია არსებობს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში.

დიაგრ. 2 ეკონომიკის სექტორების მიხედვით 2017 წელს განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების პროცენტული განაწილება

ზოგადად, ინვესტორებს ჩვენს ქვეყანაში დიდი არჩევანი არ აქვთ. მათ ან ისეთ კომპანიებში უნდა დააბანდონ ფული, რომლებიც დიდი ხანია კარგადაც მუშაობენ და თვით იცავენ საკუთარ უფლებებს, ან გარისკონ და რომელიღაც სრულიად ახალ, უცნობ საქმეში მოახდინონ ინვესტირება, რომლის პერსპექტივებიც გაურკვეველია. საქართველოში საპირისპირო ვითარება ყალიბდება. წარმოებაში ფულის დაბანდებას ინვესტორები სარისკოდ მიიჩნევენ, რადგან კონტრაქტები ხშირად არ სრულდება და საგადასახადო კანონმდებლობა ხშირად იცვლება.

ცხრ. 3 საქ.ში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები

მლნ. აშშ დოლარი

წელი	სულ	I კვ.	II კვ.	III კვ.	IV კვ.
1996	3.8	---	---	---	---
1997	242.6	38.8	48.5	97.0	58.2
1998	265.3	19.1	97.8	45.0	103.4
1999	82.2	19.4	22.3	20.0	20.6
2000	131.2	32.7	30.0	28.9	39.5
2001	109.8	20.0	30.8	29.8	29.2
2002	160.2	24.4	44.6	36.4	54.8
2003	334.6	56.3	80.5	83.4	114.4
2004	492.3	118.2	117.2	133.0	123.9
2005	452.8	88.6	104.8	79.6	179.7
2006	1,171.2	145.2	318.0	332.4	375.5
2007	1,752.6	330.8	366.5	468.9	586.4
2008	1,569.7	539.5	605.4	134.9	290.0
2009	664.2	113.3	177.1	179.0	194.8
2010	845.1	176.1	211.4	236.4	221.2
2011	1,130.3	222.5	270.9	306.8	329.9
2012	1,022.9	295.5	246.8	219.5	261.2
2013	1,020.6	290.4	216.4	265.8	248.0
2014	1,818.0	326.7	209.7	740.6	541.0
2015	1,652.5	335.0	483.0	504.1	330.5
2016	1,602.9	408.0	414.6	517.1	263.1
2017 ¹	1,861.9	416.4	347.7	600.4	497.4

საინტერესოა, განვიხილოთ ის წინააღმდეგობა, რომელიც უცხოურ ინვესტიციებთან არის დაკავშირებული და რომლის დაძლევის მექანიზმის პოვნა სასწრაფოდ უნდა მოხდეს. ამ წინააღმდეგობას საქართველოსთვის სტრატეგიული მნიშვნელობა აქვს და შემდეგში მდგომარეობს: ერთი მხრივ, უცხოური ინვესტიციებზე მწვავე მოთხოვნაა, მეორე მხრივ კი, საბაზრო ძალების მოქმედებამ შეიძლება ჩვენი

ქვეყანა დასავლეთის სანედლეულო დანამატად აქციოს. საქართველოში საკუთრების პლურალიზმის არასაკმარისი განვითარება და საბანკო სისტემის არსებული დონე ხელს უშლის სასესხო კაპიტალის იმპორტს, მაშინ, როდესაც ეკონომიკის გარდაქმნისათვის ამ ფორმის ინვესტიციები უაღრესად აუცილებელია. ამიტომ კაპიტალის იმპორტის სტრატეგიის შემუშავების დროს მაქსიმალურად გასათვალისწინებელია რადიკალური გარდაქმნები ეფექტიანი საბანკო სისტემის შექმნისა და საკუთრების მრავალფორმიანობისა და მისი თითოეული ფორმის თანაბარი უფლებების დამკვიდრებისათვის. ამიტომ, მნიშვნელოვანია, ქვეყანა მოქნილ პოლიტიკას ატარებდეს, რომელსაც წამახალისებელ ღონისძიებების ეფექტიან კონტროლს შეუხამებს.[ასათიანი რ. 2006)

ქვეყანაში უცხოური ინვესტიციების შემოდინებას, არსებულ საკანონმდებლო ბაზასთან ერთად, საქართველოს ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობაც უწყობს ხელს [იგი უძველესი „აბრეშუმის გზის“ ერთ-ერთი საკვანძო პუნქტია). მსოფლიო ბაზრების დამაკავშირებელი საზღვაო, სარკინიგზო, საავტომობილო და მილსადენი მარშრუტები საქართველოში წარმოებული ბიზნესისათვის სატრანსპორტო ხარჯების შემცირებისა და ფართო საერთაშორისო კავშირების განვითარების წინაპირობაა. საქართველოს ენერგეტიკაში უცხოელთა საქმიანობით დასტურდება, რომ დღეს ჩვენს ქვეყანაში უცხოური კაპიტალის ინვესტირება, უპირატესად, პირდაპირი კერძო ინვესტიციების, ანუ სამენარმეო კაპიტალის ფორმით ხორციელდება. ასეთ შემთხვევაში ქვეყანაში შემოდის არა მარტო უცხოური კაპიტალი, არამედ უცხოელი მენარმეც, ინვესტორი, რომელიც თვითონ აბანდებს ამ კაპიტალს საქართველოში და, შესაბამისად, თვითონ ხდება შექმნილი საწარმოო ობიექტების მესაკუთრეც. ცხადია, უცხოელი ინვესტორები იმიტომ იწყებენ საქართველოში საქმიანობას, რომ მიიღონ მოგება, დაიკავონ ბაზარი, იქონიონ აქ მუდმივი და სტაბილური შემოსავლების წყარო. [ასათიანი რ. 2006)

კრიზისული მდგომარეობის გავლენით საგრძნობლად გაუარესდა ძირითადი კაპიტალის კვლავწარმოების პროცესთან და არსებული საწარმოო სიმძლავრეების გამოყენების დონესთან დაგროვების კავშირის მაჩვენებლები. მთელ რიგ დარგებში ეკონომიკა არათუ ვერ უზრუნველყოფდა ძირითადი კაპიტალის კვლავწარმოებას, არამედ საწარმოო სიმძლავრეების შემცირების წანამძღვარებსაც კი ქმნიდა ინვესტიციების უკმარისობის გამო. ყოველივე ეს უარყოფით გავლენას ახდენს რეალური ეკონომიკის განვითარებაზე. ადგილი აქვს ძირითადი კაპიტალის ფიზიკურ და მორალურ ცვეთას, ეცემა წარმოების ტექნიკური დონე, რაც ართულებს მის სტრუქტურულ გარდაქმნას, კონკურენტუნარიანი პროდუქციის ათვისებასა და გამოშვებას.

2] რეფორმების არასაკმარისი [არაეფექტური] შედეგები ინვესტიციურ სფეროში. საქარ თველოს საინვესტიციო სფეროში 1990-2003 წლებში აღინიშნებოდა მთლიან შიდა პროდუქტში დაგროვების ხვედრითი წონის შემცირება, ხოლო 2004-2007 წლებში ადგილი აქვს დაგროვების დონის გადიდებას. 2004 წ. ამ მაჩვენებელმა შეადგინა 3134,8 მლნ. ლარი, ხოლო 2007 წ. მისი რაოდენობა გაიზარდა და 5882,6 მლნ. ლარი შეადგინა. მიუხედავად ყველაფრისა, საბაზრო ურთიერთობებზე გადასვლამ ინვესტიციური საქმიანობა მკვეთრად გააუარესა. ამის მთავარი მიზეზია რეფორმის სტრატეგიის არასრულყოფილება. მასში გათვალისწინებული არ იყო საბაზრო გარდაქმნების რეალური შედეგები ინვესტიციურ კომპლექსში და კონკრეტული ტრანსფორმაციული ღონისძიებების არაადეკვატურობა ეკონომიკური ზრდის მოთხოვნების მიმართ.

3] საოჯახო მეურნეობებისა და საწარმოთა ფინანსების გაუარესება. ეროვნულ მეურნეობებში ერთ-ერთი გადამწყვეტი როლი ენიჭება საოჯახო მეურნეობებისა

და სანარმოების ფინანსებს. საოჯახო მეურნეობები დამოუკიდებლად განკარგავენ ფულად შემოსავალს, მათ გამოყენებასა და დაზოგვას, ღებულობენ გადაწყვეტილებებს, მათი საბანკო ანგარიშებზე შენახვის ან ბიზნესში დაბანდების შესახებ. ამიტომ, ეს შემოსავლები ინვესტიციების დაფინანსების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი წყაროა. ასევე მნიშვნელოვანი წყაროა სანარმოების ფინანსები, კერძოდ, მათი მოგება. სამწუხაროდ, საქართველოს მოსახლეობის შემოსავლებისა და დანაზოგების დონე რეფორმის პერიოდში მკვეთრად შემცირდა, რაც, რა თქმა უნდა, უარყოფითად მოქმედებს ინვესტიციური სქემიანობის გააქტიურებაზე. იგივე უნდა ითქვას სანარმოების შემოსავლებისა და მოგების შესახებ. სანარმოების დიდი უმრავლესობის ფინანსური მდგომარეობა ეკონომიკის რეფორმირების პირობებში საგრძნობლად გაუარესდა. ეს გამოვლინდა რეალური მოგების შემცირებით, ზარალიანი სანარმოების გადიდებით, მათი დავალიანებისა და არგადახდების ზრდით. რეფორმების პერიოდისათვის დამახასიათებელია ამორტიზაციის გამოყენების დეფორმაცია. მისი როლი ინვესტიციების დაფინანსებაში ძალიან შეიკვეცა არა მარტო იმიტომ, რომ საერთო შემოსავლების დაცემის გამო შემცირდა ამორტიზაცია, არამედ იმიტომაც, რომ ფინანსური რესურსების ქრონიკული უკმარისობისას მათი გამოყენება ხდება არადანიშნულებისამებრ, სხვა გადაუდებელი გადახდების განხორციელებისთვის.

4] ინვესტიციების სახელმწიფო დაფინანსების სიმცირე. მაკროეკონომიკური არასტაბილურობისა და წარმოების საერთო დაცემის ფონზე სუსტია ქვეყნის საინვესტიციო აქტიურობა, ამასთან, ამ სფეროში შექმნილი სურათი არაერთგვაროვანია. რეფორმების პირველ ეტაპზე ინვესტიციური კომპლექსი ღრმა კრიზისში აღმოჩნდა. პრობლემები, უპირველეს ყოვლისა, გამოიწვია ინვესტიციების მოცულობის მკვეთრად კლებამ და მათი შეუფერხებელი დაფინანსების წყაროს უქონლობამ. ძირითად კაპიტალში ინვესტიციების მთლიან მოცულობამ 2000 წელს 1990 წლის დონის 13,7% შეადგინა, სიტუაცია შეიცვალა მომდევნო წლებში. იგი 2003

წელს 2000 წლის დონის 270,7%-ს შეადგენს. რაც შეეხება 2007 წელს, საბიუჯეტო ინვესტიციები მკვეთრად გაიზარდა და 2003 წლის მონაცემის 121% შეადგინა.⁵

მთლიანობაში ინვესტიციების შემცირება ყველაზე საგრძნობლად გამოვლინდა საწარმოო დანიშნულების პროდუქციის გამოშვებაში. ასეთი შემცირება გათვალისწინებულია თვითონ რეფორმების საერთო კონცეფციით, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ გრძელვადიან პერიოდში ასეთი პოლიტიკა ძალზე წამგებიანია და იგი შესაძლებელია, მხოლოდ მაშინ, თუ ქვეყანა სტაბილიზაციას შედარებით ხანმოკლე პერიოდში აღწევს. საქართველოს შემთხვევაში, მდგრადი მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის მიღწევა ძალიან გახანგრძლივდა და ასეთ პირობებში ინვესტიციების სახელმწიფო დაფინანსების შეკვეცა ეკონომიკის პარალიზების ფაქტორად გვევლინება. სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ინვესტიციების დაფინანსების მკვეთრი შემცირება გამოწვეულია შემდეგი ფაქტორებით: საკუთრების განსახელმწიფოებრიობისა და პრივატიზაციის მაღალი ტემპით; ანტიინფლაციური პოლიტიკით, მათ შორის სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის შემცირების აუცილებლობით; სახელმწიფო ინვესტიციური პროგრამების შეკვეცით. ეს იმას ნიშნავს, რომ მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის, ბიუჯეტის დეფიციტის შემცირების ამოცანას ინვესტიციური საქმიანობის ინტენსიფიკაცია, ანუ ფაქტობრივად ეკონომიკური ზრდა და კეთილდღეობა ეწირება, რაც მიუღებელია. [Stobaugh R. 1969)

5] პრივატიზაციიდან მიღებული შემოსავლების სიმცირე. მიჩნეული იყო, რომ საწარმოების, განსაკუთრებით, მსხვილი საწარმოების გაყიდვიდან მიღებული რესურსების ინვესტიციების სახით გამოყენება, დააჩქარებდა ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას. მეორე მხრივ, თვითონ პრივატიზებული საწარმოები შეძლებდნენ უფრო ეფექტიან, მომგებიან ფუნქციონირებასა და ინვესტიციების დაფინანსებისათვის დამატებითი სახსრების მოზიდვას, მაგრამ სინამდვილეში ეს იმედები არ გამართლდა. პრივატიზებული საწარმოები, ისევე როგორც სახელმწიფო საწარმოები, განიცდიან

ფინანსური რესურსების უკმარისობას და ამცირებენ ინვესტიციურ ხარჯებს. უფრო მეტიც, პრივატიზებული საწარმოების ფინანსური რესურსების მნიშვნელოვანი ნაწილი გადავიდა ჩრდილოვან ეკონომიკაში ან საერთოდ, ქვეყნიდან არალეგალურად გაიტანეს. ამასთან, მთლად არ გამართლდა უცხოური ინვესტიციების მასშტაბურად შემოსვლის იმედებიც, უპირატესად, ქვეყნის ინსტიტუციური მოუწყობლობის გამო. ამიტომაც ნაკლებად იზიდავს უცხოელ ინვესტორებს. მდგომარეობა ერთგვარად გაუმჯობესდა 2004 წელს. მოხდა ისეთი დიდი ობიექტების პრივატიზაცია, როგორცაა: ელმავალმშენებელი ქარხანა, რომელიც ეკატერინბურგის კომპანია „დეკაკომპიუტერმა“ 4 150 000 აშშ\$ შეიძინა; „ჭიათურმანგანუმი“, „ვარციხეჰესი“, ფაქტობრივად გაყიდულია საოკეანო სანაოსნო. უნდა აღინიშნოს, რომ პრივატიზაციის პროცესი მიმდინარეობს გაუმჯობესებულად, რაც საეჭვოს ხდის მის ობიექტურობას [როგორც საზოგადოებისათვის ისე ინვესტორებისათვის]და ხელს უშლის ინვესტიციების მოზიდვას, რის გამოც არაერთი გარიგება ჩაიშალა. ამგვარად, გარდამავალ პერიოდში საინვესტიციო საქმიანობის გააქტიურებისათვის აუცილებელია ინვესტიციური კრიზისის გამომწვევი ზემოთ ჩამოთვლილი მიზეზების აღმოფხვრა.

თავი 2. უცხოური ინვესტიციების გავლენა ეკონომიკაზე მსოფლიოსა და საქართველოში

2.1 ინვესტიციები საბაზრო ეკონომიკის გარდამავალ პერიოდში

სახელმწიფოს სამეურნეო კომპლექსის ფუნქციონირება ყოველად შეუძლებელია ინვესტიციების გარეშე. ინვესტიციები უზრუნველყოფენ კვლავწარმოების უწყვეტობას. ხელს უწყობენ საწარმოო, ინოვაციური და სოციალური პროექტების რეალიზაციას, მონაწილეობენ წარმოების მოცულობის ზრდისა და საზოგადოებრივი წარმოების ეფექტიანობის შემდგომი ამაღლების საქმეში. სახელმწიფოს კრიზისის პირობებში ინვესტიციები წარმოადგენენ ყველაზე მნიშვნელოვან საშუალებას სოციალური და საწარმოო პოტენციალის სტრუქტურული გარდაქმნისა და მისი ბაზრისადმი დაქვემდებარების გზაზე. [Stobaugh R. 1969)

სიტყვა ინვესტიცია ლათინური წარმოშობისაა [investire - შემოსვა] და ნიშნავს კაპიტალის ხანგრძლივ დაბანდებას ეკონომიკის სხვადასხვა დარგის საწარმოებში.

ამასთან არსებობს ინვესტიციების მრავალი განმარტება, კერძოდ, უილიამ შარპისა და მისი თანაავტორების აზრით, ინვესტიცია ეს არის „ ფულთან განშორება დღეს, ხვალ უფრო მეტის მიღების მიზნით“. ხოლო რუსი მეცნიერის, ა.ს. სელიშევის განმარტებით ინვესტიციები არის დანაზოგის გამოყენება ძველის აღსადგენად და ახლი საწარმოო სიმძლავრეების და სხვა კაპიტალური აქტივების შექმნის მიზნით. სხვა სიტყვებით, ეს არის მზა პროდუქციის ნაკადი, რომელიც გამოიყენება გარკვეულ პერიოდის განმავლობაში ეკონომიკაში ძირითადი ფონდების შენარჩუნებისა და გაზრდისათვის.

მაგრამ ყველა მათგანს საბოლოო ჯამში ახასიათებს შემდეგი ნიშნები:

1] ინვესტიციები, როგორც წესი, გულისხმობენ მნიშვნელოვან ფინანსურ დანახარჯებს;

2]უკუგება ინვესტიციისაგან შეიძლება მიღებულ იქნას რამდენიმე წლის შემდეგ;

3]ინვესტირებისას არსებობს რისკისა და გაურკვევლობის ელემენტები;

4]ინვესტიციები, რომლებიც განიხილება, როგორც კაპიტალური დაბანდებები, გულისხმობენ ძირითადი კაპიტალის შექმნას, საწარმოო შესაძლებლობების გაფართოებას, ან ნებისმიერ სხვა დანარჩენს, რომლებიც მიმართულია ეფექტიანობის ზრდისაკენ.

ეკონომიკურ ლიტერატურაში ცნება - „ინვესტიციები“ სხვადასხვა მნიშვნელობით გამოიყენება: სამომხმარებლო ინვესტიციები; ინვესტიციები ბიზნესში [ეკონომიკური ინვესტიციები); ინვესტიციები ფასიან ქალაქებში [საფინანსო ინვესტიციები). [Stobaugh R. 1969)

სამომხმარებლო ინვესტიციები - მკაცრად რომ ვთქვათ, პირდაპირი მნიშვნელობით არ წარმოადგენს ინვესტიციებს. იგი ნიშნავს ხანგრძლივი მოხმარების საქონლის ან უძრავი ქონების შექმნას. ასეთი გაგება აღმოცენდა თვით მომხმარებლებს შორის. ფინანსური თვალსაზრისით ამ შემთხვევაში არ არსებობს შემოსავალი დაბანდებულ კაპიტალზე და ბუნებრივია არც ეს უკანასკნელი იზრდება. დაბანდებული სახსრები [ხანგრძლივი მოხმარების საქონელი ან უძრავი ქონება]თავისი არსით წარმოადგენს ფულად დანაზოგებს და არა მათ ინვესტირებას. აღნიშნული ნივთების დაგირავებიდან მიღებული ფულით შეიძლება ფასიანიქალაქების შექმნა. მოცემული სახეობის დანაზოგების უპირატესობა მდგომარეობს შემდეგში:

დაბანდებული სახსრები არ ექვემდებარება ინფლაციისაგან დაცვას, ე.ი. ინფლაციის ზრდასთან ერთად იზრდება დანაზოგებიც;

დაბანდებულ სახსრებს შეუძლიათ შემოსავლის მოტანა ნივთების კომერციულ საქმიანობაში გამოყენებით [მაგ. სახლის გაცემა არენდით).

ინვესტიციები ბიზნესში თავის უმთავრეს მიზნად ისახავს მოგების მიღებას, რისთვისაც ხდება სანარმოო აქტივების შექმნა და გამოყენება. მაშასადამე, ინვესტიციების ასეთი ფორმის დროს იქმნება რეალური სანარმოო სამძლავრები. ეკონომიკური ინვესტირება ნიშნავს სანარმოო პროცესების ორგანიზებას მოგების მიღების მიზნით, ე.ი. ამ დროს ხდება წარმოების ფაქტორების [ძირითადი და საბრუნავი კაპიტალი და სამუშაო ძალა] შექმნა და სამენარმეო საქმიანობის განხორციელება. საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ ეკონომიკური ინვესტირება რეალურ აქტივებში სახსრების დაბანდებაა მოგების მიღების მიზნით, რომელიც დაკავშირებულია საქონლისა და მომსახურების წარმოებასთან „ნორმალური“ რისკის პირობებში.

საფინანსო ინვესტიციები ნიშნავს აქტივების შექმნას ფასიანი ქაღალდების სახით მოგების მიღების მიზნით, ამ სახის ინვესტიციებისათვის „ნორმალური“ რისკის პირობებში. ეკონომიკური ინვესტიციებისაგან განსხვავებით საფინანსო ინვესტიციები არ საჭიროებს ახალი სანარმოო სიმძლავრეების შექმნას და მათი გამოყენების კონტროლს. ამიტომ, საფინანსო ინვესტორი უშუალოდ არ მონაწილეობს მართვის პროცესში და წინასწარ ეგუება რეალური აქტივების სხვისგან მართვას. როგორც წესი, იგი უბრალოდ ყიდულობს უკვე არსებულ ფასიან ქაღალდებს. საფინანსო ინვესტირების პროცესი ნიშნავს უბრალოდსაკუთრების უფლების გადაცემას: ინვესტორი გადასცემს ფულზე თავის საკუთრების უფლებას [აძლევს ფულს] და ამის სანაცვლოდ ღებულობს უფლებას მომავალ შემოსავალზე [იძენს ფასიან ქაღალდებზე საკუთრების უფლებას).

2.2 მართვის პრინციპები და სახელმწიფოს როლი ინვესტიციების მოძების კუთხით

თანამედროვე მსოფლიოში აღინიშნება უცხოური დაბანდების განხორციელების ფორმათა და მეთოდების დიდი დივერსიფიკაცია, მაგრამ მათი დამახასიათებელი ნიშნების მიხედვით მიღებულია უცხოური ინვესტიციების შემდეგი კლასიფიკაცია:

ინვესტიციების ობიექტის მიხედვით განასხვავებენ რეალურ და ფინანსურ ინვესტიციებს. რეალური ინვესტიციების ქვეშ იგულისხმება დაბანდებანი უშუალოდ წარმოებაში, ანუ ძირითად კაპიტალში და საბრუნავ საშუალებებში. ფინანსურ ინვესტიციებს მიეკუთვნება დაბანდებანი ფასიან ქაღალდებში, მიზნობრივი ფულადი ანგარიშები, კრედიტები და ა.შ.

როგორც უკვე ავღნიშნეთ ინვესტიციების კლასიფიკაციის მრავალი მეთოდი არსებობს, მაგრამ ჩვენი მიზნებიდან გამომდინარე დიფერენცირებას მოვახდენთ ინვესტიციების წარმოშობის ადგილის მიხედვით.

უცხოური ინვესტიცია არის ნებისმიერი მატერიალური თუ ინტელექტუალური ფასეულობა, რომლის დაბანდება უცხოელი ინვესტორის მიერ ხდება სამეწარმეო ან სხვა სახის საქმიანობის ობიექტებში სამეწარმეო შემოსავლის [მოგების), სარგებლის ან სხვა ეფექტის მიღების მიზნით.

ნებისმიერ შემთხვევაში პირდაპირი ინვესტირების დროს ინვესტორი ფლობს მმართველობის კონტროლს იმ საწარმოებში, სადაც დაბანდებულია მისი კაპიტალი. საპორტფელო ინვესტიციები კი ასეთ კონტროლს არ უზრუნველყოფენ და ჩვეულებრივ ფასიანი ქაღალდების შესყიდვის გზით ხირციელდება, რაც აძლევთ ინვესტორებს მხოლოდ საკუთრებიდან შემოსავლის მიღების უფლებას. საპორტფელო ინვესტიციების განხორციელებისას კომპანიის აქციათა შესყიდვის მაქსიმალურ ოდენობად, ამერიკული პრაქტიკიდან გამომდინარე, მიღებულია 10%. იმ შემთხვევაში თუ უცხოელი ინვესტორი ფლობს აქციათა 10%-ზე მეტს, იგი პირდაპირ ინვესტორად ითვლება. დანარჩენი უცხოური ინვესტიციების ქვეშ იგულისხმება ნაღდი უცხოური

ვალუტა, მიმდინარე ანგარიშები, მოკლევადიანი და გრძელვადიანი დეპოზიტები, სავაჭრო, საინვესტიციო და სხვა კრედიტები და ავანსები და ა.შ. ასეთი ინვესტიციები პირდაპირ არ არიან დაკავშირებულნი რაიმე მატერიალურ ფონდებზე საკუთრების უფლებასთან. ფართო გაგებით ნებისმიერი კრედიტი წარმოადგენს ინვესტიციას, რადგანაც გულისხმობს კაპიტალის დაბანდებას სარგებელის სახით შემოსავლის მიღების მიზნით. ამასთან შემოსავლის მიღება ხშირად არ წარმოადგენს კრედიტორის მთავარ მიზანს. ასე, მაგალითად საერთაშორისო ორგანიზაციათა კრედიტები ატარებენ განვითარების მხარდაჭერის ხასიათს და მიმართულია კერძო ინვესტორებისათვის ხელსაყრელი პირობების შესაქმნელად; უცხოური მთავრობების კრედიტები მიზნად ისახავენ თავისი ქვეყნის კერძო ინვესტორთა წახალისებას, კრედიტორი ქვეყნის ექსპორტის ზრდას, ხოლო ხშირად წმინდა პოლიტიკურ ხასიათს ატარებენ. [Stobaugh R. 1969)

აქედან გამომდინარე, ვიწრო გაგებით რეალურ ინვესტიციებს მიეკუთვნება მხოლოდ ის კრედიტები, რომლებიც სანარმოო მიზნებზე იხმარება. თავისი ფორმის მიხედვით ეს შეიძლება იყოს როგორც საფირმო, ისე საბანკო კრედიტი, აგრეთვე საერთაშორისო საფინანსო-საკრედიტო ორგანიზაციისა და უცხოური მთავრობის კრედიტი ან ობლიგაციური სესხი. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ მოცემული განსაზღვრების მიხედვით პირდაპირი ინვესტიციების თავისებურებას, კაპიტალის გამოყენების სფეროს მიუხედავად, წარმოადგენს სწორედ ის, რომ უცხოელ ინვესტორს გააჩნია მმართველობითი კონტროლი, მაშინ როდესაც საპორტფელო ინვესტიციები ასეთ კონტროლს არ უზრუნველყოფენ. განვითარების სანცის ეტაპზე განვითარებადი ქვეყანა იძულებულია კაპიტალის იმპორტი მოახდინოს მხოლოდ უცხოურ მთავრობათა და საერთაშორისო ორგანიზაციების დახმარებისა და კრედიტების სახით. დახმარების ქვეშ იგულისხმება აგრეთვე ის უცხოური კრედიტები, რომელთა საპროცენტო განაკვეთი ეროვნული სახელმწიფო ბანკის სადისკონტო განაკვეთზე

დაბალია, ანუ მათი აბსოლუტური უმრავლესობა. მოთხოვნილება უცხოურ კაპიტალზე განისაზღვრება როგორც სხვაობა აუცილებელ ინვესტიციებსა და არსებულ დანაზოგთა თანხებს შორის, ხოლო უცხოურ ვალუტაზე მოთხოვნილება იზომება როგორც სხვაობა აუცილებელ იმპორტსა და ფაქტობრივ ექსპორტს შორის.

განასხვავებენ მსესხებელი ქვეყნის მიერ საგარეო დავალიანების გასავლელ სამ სტადიას. პირველ სტადიაზე განვითარებადი ქვეყანა იძულებულია აიღოს უცხოური კრედიტები სამამულო ინვესტიციების დასაფინანსებლად და ვალის ნაწილისა და პროცენტის გადასახდელად. ამ ეტაპზე საგარეო დავალიანების ზრდის ტემპი წინ უსწრებს მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის ტემპებს, ხოლო დანაზოგთა დონე უმნიშვნელოა. მეორე სტადიაზე სამამულო ინვესტიციების დაფინანსება უკვე გაზრდილი შიდა დანაზოგების ხარჯზე ხდება, ხოლო უცხოური კაპიტალი ვალისა და პროცენტის დასაფარად გამოიყენება. ამასთან მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის ტემპი საგარეო დავალიანების ზრდის ტემპს აღემატება. მესამესტადიაზე ინვესტირება, ვალისა და პროცენტის დაფარვა ხდება უკვე გაზრდილი დანაზოგების ხარჯზე, საგარეო დავალიანება კი შემცირებას იწყებს. აღნიშნული წარმოადგენს დაბალგანვითარებადი ქვეყნის მიერ მყარი ეკონომიკური ზრდის მიღწევის პლასტიკურ სცენარს. ამჟამად, უცხოელ ინვესტორსა და რეციპიენტს შორის ურთიერთობები სულ უფრო ერთგვარი კომპრომისის ხასიათს იძენენ. ინვესტორის ძირითადი მიზანია მოგების მაქსიმიზაცია და გასაღების ბაზრის გაფართოება წარმოების შედარებით იაფი კომპონენტების, აგრეთვე ქვეყნის თავისებურებების გამოყენების ხარჯზე. ეროვნული მთავრობის მიზანს კი ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის პირობების შექმნა წარმოადგენს. სწორედ ამ ინტერესთა შეხამება გვევლინება უცხოური კაპიტალის წარმატებული მოზიდვისა და გამოყენების საფუძვლად. საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის სანყისი ეტაპისათვის დამახასიათებელი იყო შემდეგი ნიშნები:

კაპიტალის იმპორტი წარმოებს ძირითადად უცხოური კრედიტებისა და დახმარების სახით. საგარეო დავალიანების მოცულობა იზრდება, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდა უმნიშვნელოა. პირდაპირი რეალური დაბანდებანი იშვიათია და უმეტესად შემთხვევით, უსისტემო ხასიათს ატარებენ. საფინანსო ბაზრის განუვითარებლობის გამო საპორტუგალი ინვესტიციების მოზიდვა არ ხდება;

გარკვეული ფინანსური სტაბილიზაციის მიუხედავად საინვესტიციო გარემო მაინც არახელსაყრელია;

მკაფიოდ არ არის განსაზღვრული და ხშირ ცვლილებას განიცდის უცხოელი ინვესტორების საქმიანობის საკანონმდებლო ბაზა;

არ მოქმედებს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის კომპლექსური სახელმწიფო პოლიტიკა. მიუხედავად იმისა, რომ როგორც დარგობრივ ჭრილში, ისე ცალკეული სანარმოებისა და პროექტების დონეზე შემუშავებულია საინტერესო ბიზნეს-გეგმები, ჯერ-ჯერობით ვერ მოიძებნა უცხოელ ინვესტორთა მოზიდვის ეფექტური მექანიზმები;

ჩამოყალიბების სტადიაშია უცხოელ ინვესტორთა საქმიანობის ადმინისტრაციული რეჟიმი.

შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ უახლოეს მომავალშიც საქართველოში უცხოური ინვესტიციების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფორმად ისევ კრედიტები დარჩება.

საქართველოში უცხოური კერძო კაპიტალის შემოსვლის ერთადერთ ფორმად, დღეისათვის, პირდაპირი რეალური ინვესტიციები გვევლინება. ამასთან, სანყის ეტაპზე აღნიშნული დაბანდებების ზრდა აღინიშნება პირველ რიგში იმ დარგებში, სადაც საქართველოს შედარებითი უპირატესობები გააჩნია. დანარჩენ დარგებში კი, მათ შორის სარეკრეაციო სფეროში ინვესტიციების მოდინება საინვესტიციო გარემოს გაჯანსაღებამდე უმნიშვნელო იქნება.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა და რაციონალური გამოყენება საქართველოში ეკონომიკური რეფორმის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემაა. ამ პრობლემის ოპტიმალურად გადაწყვეტაზე დამოკიდებული ეკონომიკაში რეალური გარდაქმნების განხორციელება და საქართველოს ეკონომიკის ორგანული ჩართვა მსოფლიო მეურნეობაში.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პრობლემის აქტუალობას ზრდის საქართველოს ეკონომიკაში ამჟამად შექმნილი მდგომარეობა: მნიშვნელოვანი საგარეო ვალი, უმუშევრობის მაღალი დონე, ხალხის ცხოვრების დაბალი დონე, ინვესტიციური აქტიურობის დაბალი დონე, წარმოების ასამოქმედებლად საკუთარი სახსრების პრაქტიკულად უქონლობა.

თანამედროვე ეტაპზე საინტერესოა იმის გარკვევა, თუ რა მოტივი ამოძრავებთ უცხოელ ინვესტორებს, როდესაც ახდენენ პირდაპირ ინვესტირებას საზღვარგარეთის ქვეყნებში. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოტივაცია, პირობითად, შეიძლება ოთხ ჯგუფად დავყოთ.

პირველი ჯგუფი აერთიანებს ინვესტორ კომპანიებს, რომლებიც უცხოეთში ახდენენ ინვესტირებას იმ მიზნით, რომ მიიღონ მათთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის რესურსები რეალურზე უფრო დაბალი ღირებულებით, ვიდრე საკუთარ ქვეყანაში [რესურსების მაძიებელი].

მეორე ჯგუფს წარმოადგენენ სანარმოები, რომლებიც ინვესტირებას ახორციელებენ რომელიმე კონკრეტულ ქვეყანაში ან რეგიონში, რათა უზრუნველყონ საქონლის ან მომსახურების მიწოდება ამ ქვეყნის ან მეზობელი სახელმწიფოების [რეგიონების] ბაზრებზე [ბაზრის მაძიებლები].

მესამე ჯგუფს, პირობითად, შეიძლება ეფექტიანობის მაძიებელი ვუნოდოთ. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების საშუალებით კომპანიის ეფექტიანობის ამაღლება

გულისხმობს რესურსების ისეთ განაწილებას, როცა მაქსიმალური უკუგება მიიღწევა. ინვესტორთა აღნიშნული ჯგუფი ძირითადად ახორციელებს ინვესტირებას ქვეყნებში, სადაც ეფექტიანი ინსტიტუციური ინფრასტრუქტურა, სტაბილური პოლიტიკური და ეკონომიკური სიტუაციაა.

მეოთხე ჯგუფს მიეკუთვნება ტრანსეროვნული კორპორაციები. ისინი ცდილობენ აითვისონ ისეთი აქტივები, რომლებიც ხელს უწყობენ მათი გრძელვადიანი სტრატეგიული მიზნების მიღწევასა და კონკურენტუნარიანობის შენარჩუნებას [სტრატეგიული აქტივების მაძიებლები).

უცხოური ინვესტორების გავლენა მიმღები ქვეყნის ეკონომიკაზე დამოკიდებულია მის ეკონომიკურ პოტენციალზე, ეკონომიკის ფუნქციონირების ხასიათზე, საბაზრო მექანიზმის განვითარების ხარისხზე. საკანონმდებლო ნორმებსა და სხვა პარამეტრებზე. მეორეს მხრივ, არანაკლები მნიშვნელობა აქვს ინვესტორის თავისებურებებს, ინვესტიციების განხორციელების ფორმებს და სფეროებს.

მიმღებ ქვეყანაში ინვესტიციების გავლენა ვლინდება შემდეგში: ეკონომიკის ზრდის ტემპზე პოზიტიური გავლენა; ქვეყანაში საერთოდ ინვესტიციურ აქტიურობის გაძლიერება; მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ტექნოლოგიურ პროცესებში და ქვეყნის შრომითი და ბუნებრივი რესურსების ეფექტიანად გამოყენების ამაღლებაში; მიმღები ქვეყნის მეურნეობის პროგრესულ ტერიტორიულ და დარგობრივ სტრუქტურიზაციას ხელის შეწყობა; და ბოლოს უცხოური ინვესტიციები მოქმედებენ ქვეყნის საერთაშორისო ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, რაც ვლინდება მის საექსპორტო პოტენციალში, მოქმედებს სავაჭრო და სავადადამხდლო ბალანსზე.

ქვეყნის შიდა ინვესტიციური რესურსების ნაკლებობის შემთხვევაში მისი შევსების წყარო ხდება კაპიტალის იმპორტი. ამასთან, ინვესტირების დეფიციტი არის ფარდობითი, რადგან ინვესტიციებზე მოთხოვნებს განსაზღვრავს ეკონომიკური სისტემა და მისი

განვითარების დონე. ინვესტორები, რომლებიც ავსებენ ეროვნული მეურნეობის იმ თავისუფალ სივრცეს, რომელსაც სხვადასხვა მიზეზით ვერ უზრუნველყოფს ეროვნული კაპიტალი უკანასკნელთან მიმართებაში, წარმოადგენენ „დამატებითს“. დამატებითი უცხოური ინვესტიციები შესაძლებელია ადგილობრივი კაპიტალის დაგროვების სიჭარბის პირობებშიც, თუ ისინი გადალახავენ რომელიმე დარგში შეღწევისბარიერს.

„დამატებითი“ უცხოური ინვესტიციების ეფექტი მიმღები ქვეყნისათვის დადებითია, რადგან ისინი ავსებენ ინვესტიციურ რესურსებს, ხელს უწყობენ ეკონომიკურ ზრდას.

არსებითია ის, რომ საერთოდ ინვესტიციებს ახასიათებს მულტიპლიკატორის ეფექტი. ე.ი. გარკვეულ დარგში მიმართული ინვესტიციები ინვევენ მომიჯნავე დარგების განვითარებას. უცხოური ინვესტიციების გავლენის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია დასაქმებისა და ეროვნული რესურსების გამოყენება. „დამატებითი“ ინვესტიციები უზრუნველყოფს რესურსების გამოყენებას, რომლებიც სხვა შემთხვევაში დარჩებოდნენ უმოქმედოდ. განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს უცხოელი ინვესტორების მიერ გამოყენებული სამუშაო ძალის ხარისხს. უკანასკნელ დროს, სულ უფრო ფართოდ გავრცელებულია შეხედულება, რომლის მიხედვითაც, განვითარებადი ქვეყნის სამუშაო ძალა, რომელიც საერთაშორისო წარმოებაში დასაქმდა, იძენს ახალ ნიშნებს და თვისებებს, რომლებიც საშუალებას აძლევენ წარმატებით გაუწიონ კონკურენცია განვითარებული ქვეყნების სამუშაო ძალას. ასეთ სამუშაო ძალას შეუძლია მოქნილი რეჟიმით მუშაობა, რაც მაღალნაყოფიერია და უფრო თავისუფალია. თავისუფლებაში იგულისხმება ტრადიციული ადგილობრივი იერარქიული სტრუქტურებისაგან თავისუფლება. უცხოური ინვესტორისაგან დაქირავებული მუშაკი განიცდის მხოლოდ კაპიტალის გავლენას, რომელიც სამუშაო ძალასთან ცნობს მხოლოდ ყიდვა-გაყიდვით ურთიერთობას.

უნდა აღინიშნოს, რომ ეროვნული რესურსების გამოყენების შედეგად მიღებული „პირდაპირი“ ეფექტის ძირითად ნაწილს იღებს თვით ინვესტორი, მაგრამ მთელი

„არაპირდაპირი“ ეფექტი რჩება ინვესტორების მიმღებ ქვეყანას: ათვისებული საბადოები, თანამედროვე ტექნოლოგიებით მომუშავე სამუშაო ძალა, დაბეგვრის სისტემით მიღებული შემოსავლები, სამომხმარებლო ბაზრის გაჯერება. ამის გარდა თვით მუშაკები არიან დაინტერესებულნი უცხოელ ინვესტორებთან მუშაობით, რადგან მათ საწარმოებში უფრო მაღალი ანაზრაურების სიდიდე და სოციალური პირობებია.

მიმღები ქვეყნის სტრუქტურულ განვითარებაზე უცხოური კაპიტალის დაბანდების გავლენა დამოკიდებულია მის რეგულირებაზე ქვეყნის მასშტაბით. ცხადია, ინვესტიციური გადაწყვეტილებებისას, პირველ რიგში, ამოიჩვენება დარგი ან რეგიონი, რომლებიც უზრუნველყოფენ სტაბილურ და სწრაფ უკუგებას მინიმალური თავდაპირველი დანახარჯის პირობებში. ეკონომიკური თვალსაზრისით, განუვითარებელი რაიონები და დარგები, რომლებიც მოცემულ მომენტში იმყოფებიან არცთუ კარგ მდგომარეობაში, მსხვილი ინვესტორისათვის აღმოჩნდებიან ნაკლებ მიმზიდველები. მაშინ, როდესაც ისინი საჭიროებენ ყველაზე მეტად ინვესტიციურ რესურსებს. უცხოელი ინვესტორის და მიმღები ქვეყნის ინტერესები ინვესტიციების დაბანდების სტრუქტურის განსაზღვრისას, შეიძლება კოორდინირებული და შეთანხმებული იქნას. ნებისმიერი ქვეყნის მთავრობა დაინტერესებულია პერსპექტიული დარგების განვითარებით.

ასეთებია: მომსახურეობის სფერო, საბანკო და სადაზღვევო საქმე, მაღალი ტექნოლოგიის დარგები. უცხოელი ინვესტორები, თავის მხრივ, დაინტერესებულნი არიან შეაღწიონ ზუსტად ამ დარგებში, რათა უზრუნველყონ მყარი პოზიციები მომავალში და ითვალისწინებენ იმას, რომ შემდგომში დარგებში შელწევა მოითხოვს უფრო დიდ დანახარჯებს.

ქვეყნის ეკონომიკაზე უცხოური ინვესტიციების ასეთი აქტიური გავლენა აისახება საერთაშორისო ურთიერთობების პირობებშიც. უცხოური ინვესტიციების ასეთი გავლენის შეფასება ქვეყნის საგარეო ეკონომიკურ პოზიციებზე რთულია, რადგან ეს

გავლენა სხვადასხვა პერიოდში ერთნაირი არ არის. ამიტომ, აუცილებელია იგი შეფასებული იქნეს მოკლე და ხანგრძლივი პერიოდების თვალსაზრისით.

ინვესტიციების იმპორტი ქვეყნის სავაჭრო ბალანსზე მოკლე პერიოდში მოქმედებს ნეგატიურად, რადგან უცხოური ინვესტიციებით შექმნილი სანარმო აუცილებელი მასალების დიდი ნაწილის იმპორტს ეწევა. ამასთან, ხელს უწყობს რა სასაქონლო ექსპორტის ზრდას ან იმპორტირებული პროდუქციის ჩანაცვლებას, ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ის ხელს უწყობს სავაჭრო ბალანსის გაუმჯობესებას.

უცხოური ინვესტიციების გავლენა ქვეყნის საგადამხდელი ბალანსზე და მის სტრუქტურაზე სხვადასხვაა. მაგალითად, კაპიტალის იმპორტი აისახება ბალანსის აქტივში და შეიძლება ამ უკანასკნელის გაუმჯობესებას შეუწყოს ხელი. ამასთან, ინვესტიციებს თან სდევს მიღებული მოგების გატანა, რაც აისახება ბალანსის გასავალ ნაწილში. გარდა ამისა, უცხოური ინვესტიციების დაბანდებას თან სდევს მონყობილობის, პატენტების, ლიცენზიების იმპორტი, რაც იწვევს სახსრების ქვეყნიდან გადინებას. უცხოელ ინვესტორებს დიდი თანხები შეაქვთ დაბეგვრის, საბაჟო გადასახადის და სხვა მოსაკრებლების სახით, რაც ხელს უწყობს საგადამხდელი ბალანსის გაუმჯობესებას. ინვესტიციების მიმღები ქვეყნის მთავრობა, ქმნის რა უცხოური ინვესტიციებისათვის ხელსაყრელ პირობებს, ქმნის მოგების რეინვესტირების შესაძლებლობებს, ამცირებს ქვეყნიდან კაპიტალის გადინებას.

საბოლოო ჯამში, შეიძლება ითქვას, რომ უცხოური ინვესტიციების ეფექტიანობა დამოკიდებულია მოზიდული ინვესტიციების რაოდენობასა და ხარისხზე და მიმღები ქვეყნის უნარზე დროულად მოახდინოს ინვესტიციების აპრობირება; განათავსოს იგი იმ დარგებში და რეგიონებში, სადაც ისინი უფრო საჭიროა; უზრუნველყოს პროგრესული ტექნოლოგიების და მენეჯმენტის გამოყენება, რათა კაპიტალის მოზიდვით მიღებული იქნეს მაქსიმალური დადებითი შედეგები. ეროვნული კაპიტალის მუდმივად უკმარისობისა და მსოფლიო ბაზარზე კაპიტალის ნაკლებობის პირობებში, უცხოური

ინვესტიციებისადმი დამოკიდებულების განსაზღვრისას მიმღები ქვეყანა ღებვა შემდეგი პრობლემის წინაშე: როგორ იქნეს მოზიდული ქვეყანაში უცხოური ინვესტიცია; მოზიდული ინვესტიციით მიღებულ იქნეს მაქსიმალური შედეგი, მიღწეულ იქნეს ეროვნული ინტერესების შესაბამისი მიზანი. ბევრი უარყოფითი შედეგის გამონვევა შეუძლია უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის სფეროში არაგონივრულ, არასწორ პოლიტიკას, რაც, რა თქმა უნდა, ლახავს მიმღები ქვეყნის ეკონომიკურ ინტერესებს. ამიტომ მოცემულ პირობებში საინვესტიციო პოლიტიკის განსაზღვრა ძალიან ფაქიზი საქმეა, რადგან საბაზრო მექანიზმები ყოველთვის არ მოქმედებენ ჩვენი ქვეყნის ინტერესების სასარგებლოდ. აქ საჭიროა მკაცრი კონტროლი სახელმწიფოს მხრიდან, აგრეთვე ინვესტიციებისადმი მხარდაჭერა იმ დარგებსა და რეგიონებში, რომლებთანაც დაკავშირებულია ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივები. საჭიროა უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის მეცნიერულად დასაბუთებული, აწონილი, აქტიური სახელმწიფო პოლიტიკა.

ზემოთ მოყვანილი ფორმების დახასიათებიდან გამომდინარეობს, რომ მიმღები მხარისათვის ყველაზე მომგებიანია პირდაპირი ინვესტიციები. ისინი, ერთი მხრივ, მჭიდრო კავშირშია ეკონომიკის რეალური სექტორის განვითარებასთან, მონინავე ტექნოლოგიების ამოქმედებასთან და მენეჯმენტისა და მარკეტინგის თანამედროვე მეთოდების ათვისებასთან, ხოლო მეორე მხრივ, სახელმწიფო მათზე არ იღებს ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ვალდებულებებს. ყველაზე არამომგებიანია „სხვა დანარჩენი“ ინვესტიციები.

ინვესტიციების მოზიდვისათვის არანაკლები მნიშვნელობა აქვს უცხოელი ინვესტორებისათვის იმ სამართლებრივი გარანტიების მიცემას, რომლებიც უკავშირდება მათ ხელშეუხებლობას, კაპიტალის დაბანდებას და მოგების და დივიდენდების გადაგზავნას საზღვარგარეთ. ექსპორტიორ ქვეყნებში გარანტიების მიცემის საკითხი დეტალურად აქვს შესწავლილი ეკონომიკური თანამშრომლობისა და

განვითარების ორგანიზაციას [ეთგო). საგარანტიო სქემები, რომლებიც ერთმანეთისაგან მოცულობით განსხვავდება, განვითარებული მრეწველობის მქონე ყველა ქვეყანაში არსებობს.

განვითარებადი ქვეყნების უმრავლესობა ცდილობს შექმნას თითქმის ისეთივე გარანტიები, როგორც ეთგო-ს წევრ ქვეყნებს აქვთ. მაგალითად, ეგვიპტეში იმ უცხოელ ინვესტორებს, რომლებსაც მინა აქვთ მიღებული წარმოების გაფართოებისა და მშენებლობისათვის, მიწის ექსპროპრიაციის შემთხვევაში მიეცემათ მისი ტოლფასი კომპენსაცია. ბრაზილიის კანონმდებლობით ნებადართულია საინვესტიციო კაპიტალის და მოგების შეუფერხებლად რეპატრიაცია. ამასთან, კაპიტალის რეპატრიაცია თავისუფალია საშემოსავლო გადასახადისაგან და ავტომატურად ხორციელდება.

ამჟამად სულ უფრო მზარდ ინტერესს იწვევს ჩინეთში, ინდოეთსა და მექსიკაში შემუშავებული უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პოლიტიკა, რადგან, სპეციალისტთა აზრით, სწორედ ეს ქვეყნებია უდიდესი კონკურენტები უცხოური ინვესტიციების ბაზარზე.

ჩინეთი უცხოური ინვესტიციების მეშვეობით ქვეყნის ეკონომიკური გაჯანსაღების ერთ-ერთი ყველაზე უფრო ნათელი მაგალითია. მისი გამოცდილება უნიკალურია, რადგან კომუნისტურმა ხელმძღვანელობამ, ერთი მხრივ, შეინარჩუნა ძველი პოლიტიკური სისტემა და მბრძანებლური მექანიზმები, მეორე მხრივ კი ფართო მასშტაბიანი ეკონომიკური რეფორმები გაატარა. XX საუკუნის 90-იან წლების დასაწყისიდან ჩინეთი მსოფლიოს მეორე უდიდეს რეციპიენტ ქვეყნად გადაიქცა აშშ-ის შემდეგ. ეკონომიკის ზრდის და უცხოური ინვესტიციების მოდინების ტემპებიდან გამომდინარე, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ჩინეთი ტოლს არ დაუდებს აშშ-ს საზღვარგარეთიდან მოზიდული კაპიტალდანბანდებების მოცულობის მხრივ. ჩინეთი თავისი ამ პოლიტიკით კვალში მიჰყვება აღმოსავლეთ აზიის სხვა ქვეყნებს - იაპონიას, ტაივანსა და სამხრეთ კორეას, რომლებმაც დიდ წარმატებას მიაღწიეს საკუთარი საწარმოო ბაზის განვითარებაში ერთობლივი საწარმოების შექმნის გზით.

უცხოური, განსაკუთრებით, პირდაპირი ინვესტიციების მოსაზიდად უამრავ წამახალისებელ მოტივს იყენებენ. მათ შორისაა საგადასახადო შეღავათები და არდადეგები, შეღავათიანი საიმპორტო ტარიფები, უცხოური პერსონალის მიღებისა და გათავისუფლების გამარტივებული წესები, შედარებითი ავტონომია მენეჯმენტისათვის.

მთლიანობაში შეგვიძლია ვთქვათ, რომ უცხოურ კაპიტალს მოაქვს ახალი ტექნოლოგიები, მართვის თანამედროვე ხერხები, სხვა ბაზარზე გასვლის შესაძლებლობა და, რაც უფრო მთავარია, თვით ფინანსური სახსრები. ამის მიუხედავად, შეგვიძლია გამოვყოთ ის ზოგადი კანონზომიერებანი, რომლებიც აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ საქართველოში უცხოური კაპიტალის ინვესტირების სტრატეგიის შემუშავების დროს. ესაა: ყველა ქვეყანა იცავს ეროვნული რეჟიმის პირობებს; ყველა ქვეყანა ითხოვს უცხოური კაპიტალის რეგისტრაციას; ყველა ქვეყანაში არის ისეთი დარგები, სადაც ითხოვენ სპეციალურ ნებართვას ინვესტირებისათვის; ყველა ქვეყანაში არის ისეთი დარგები, რომლებიც ჩაკეტილია უცხოური კაპიტალისათვის.

ამასთან, დღევანდელ საქართველოში უცხოური ინვესტირების მიმართ სათანადო პოლიტიკის გატარების დროს არ შეიძლება არ გავითვალისწინოთ ის, რომ უმრავლეს ქვეყნებში შეიმჩნევა უცხოური ინვესტირების რეჟიმის თანდათანობით ლიბერალიზაცია: მცირდება იმ დარგების რაოდენობა, რომლებშიც უცხოელი ინვესტორების საქმიანობა იკრძალება; რბილდება ის მოთხოვნები, რომლებიც ზღუდავს კომპანიის კაპიტალში უცხოური კაპიტალის მონაწილეობის წილს; უცხოელ ინვესტორებს ეძლევა საწარმოთა შექმნის უფლება 100%-იანი მონაწილეობით; იოლდება საზღვარგარეთ მოგებისა და დივიდენდების გატანა; მარტივდება და წესრიგდება უცხოური ინვესტიციების რეგისტრაციის პროცედურა; სულ უფრო მეტი რაოდენობით ტარდება უცხოური ინვესტიციების სტიმულირების ღონისძიებები. უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა მნიშვნელოვნად უზრუნველყოფს ეროვნული ეკონომიკის არა ფორმალურ, არამედ

რეალურ ჩართვას მსოფლიო მეურნეობაში და, როგორც მრავალი განვითარებული ქვეყნის გამოცდილება ადასტურებს, ეკონომიკაში კრიზისული მდგომარეობის დაძლევის, მისი სტრუქტურული გარდაქმნის, წარმოების ეფექტიანობისა და ხარისხის ამაღლების, საგარეო ეკონომიკურ კავშირურთიერთობათა გააქტიურების ერთ-ერთი ძირითადი გზაა.

დღეს ამკარაა საქართველოს ეკონომიკაში უცხოური ინვესტიციების გამოყენების აქტუალურობა. ეკონომიკის კარგახსნილობის, ეროვნული წარმოების კონკურენტუნარიანობის ამაღლების, მსოფლიო ბაზარზე ნდობის მოპოვების, საერთაშორისო საფინანსო გაცვლაში მონაწილეობის ინტერესები უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისათვის პირობების შექმნის აუცილებლობას განაპირობებს. თითქმის ყველა ყოფილი სოციალისტური ქვეყნის გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ საზღვარგარეთელი სტრატეგიული ინვესტორების გამოჩენამ, რომლებიც სანარმოთა რეკონსტრუქციისათვის საჭირო რესურსების მობილიზაციისათვის არიან მზად და ამის უნარიც შესწევთ, მნიშვნელოვანი როლი ითამაშეს ამ ქვეყნების ეკონომიკის განვითარებაში.

საქართველოს ეკონომიკაში უცხოური ინვესტიციების ნაკადი საერთო მასშტაბთან შედარებით უმნიშვნელოა. ყველა ფინანსურ წყაროს ხარჯზე 2004-2007 წლებში უცხოური ინვესტიციების მთლიანმა მოცულობამ 4153,8 მლნ. ლარი შეადგინა.

ქვეყანაში შემოსული უცხოური ინვესტიციები ფაქტობრივად გავლენას ვერ ახდენს ცხოვრების დონეზე. ამის ძირითადი მიზეზია საქართველოს საინვესტიციო გარემოს ნეგატიური აღქმა დაუზარმაზარი რისკ ფაქტორები, რომ აღარათფერი ვთქვათ, საერთოდ ინვესტიციური კრიზისის უარყოფით შედეგებზე.

ცხადია, რომ დღეს მსოფლიოში საინვესტიციო რესურსები წარიმართება შეღავათიანი დაბეგვრის, სამართლებრივი უზრუნველყოფის, პროგნოზირებადი ინფლაციის, მტკიცე საბანკო სისტემის მქონე რეგიონებში.

დღეს საქართველოში მთლად ნათელი არ არის საფინანსო ბაზრის სუბიექტების პოზიციები, მცირეა მტკიცე ფინანსური მდგომარეობის ბანკები, პრაქტიკულად არ არსებობს კერძო საპენსიო ფონდები, სადაზღვეო ფონდები სრულყოფილად ვერ ახორციელებენ მათზე დაკისრებულ ფუნქციებს; ამგვარად, საფინანსო ბაზრის თითქმის ყველა ობიექტი ჩვენთან ჩანასახოვან მდგომარეობაშია. ეკონომიკას ესაჭიროება სტრატეგიული ინვესტორები და არა ე.წ. „ცხელი ფულის“ დამანგრეველი შემოდინება და გადინება

საზოგადოდ ინვესტორებს ჩვენს ქვეყანაში დიდი არჩევანი არა აქვთ. მათ ან ისეთ კომპანიებში უნდა დააბანდონ ფული, რომლებიც დიდი ხანია კარგადაც მუშაობენ [რაც თითქმის ჩამოსათვლელია საქართველოში] და თვით იცავენ საკუთარ უფლებებს, ან გარისკონ და რომელიღაც სრულიად ახალ, უცნობ საქმეში მოახდინონ ინვესტირება, რომლის პერსპექტივებიც გაურკვეველია. ნორმალურ პირობებში ინვესტორები პირდაპირი ინვესტიციების განხორციელებას ამჯობნებენ ხოლმე, რადგანაც რომელიმე წარმოების განვითარებით მათ გაკონტროლების მეტი შესაძლებლობა აქვთ, ვიდრე რომელიმე საწარმოს აქციების [აქციების საკონტროლო პაკეტის უქონლობის პირობებში] შეძენისას.

საქართველოში მთლიანად განხორციელებული ინვესტიციების რაოდენობა 2007 წელს 2,1-ჯერ გაიზარდა 2003 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით. ამავდროულად, 2007წ. საგრძნობლად გაიზარდა ინვესტიციების მთლიან მოცულობაში უცხოური ინვესტიციების წილი 2003 წელთან შედარებით [მისი რაოდენობა 2,1-ჯერ გაიზარდა] და 41,9% შეადგინა, 39,8%-ის ნაცვლად. უცხოური ინვესტიციების წილის ასეთი ზრდა თავისთავად დადებით მომენტად უნდა მივიჩნიოთ, ვინაიდან უცხოური

კაპიტალის შემოდინებას შესაბამისად თან მოსდევს ახალი ტექნოლოგიების, ტექნიკის და მსოფლიო გამოცდილების შემოდინება, ხდება ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმება. მიუხედავად ამისა, ჩვენ პრიორიტეტად მიგვაჩნია ადგილობრივი [სამამულო]ინვესტორების წახალისება.

თავი 3. საინვესტიციო გარემოს განვითარების სამომავლო პერსპექტივები

3.1 საინვესტიციო გარემოს გაჯანსაღების აუცილებლობა და მიმართულებები

საინვესტიციო გარემო სოციალ-ეკონომიკური ურთიერთობების სისტემაა, რომლის ფორმირებაც ხორციელდება მიკრო და მაკრო ეკონომიკაზე საკმაო რაოდენობით ურთიერთდაკავშირებული პროცესების გავლენის საფუძველზე და ინვეს მდგრადი საინვესტიციო მოტივაციის წარმოქმნას.

საინვესტიციო გარემოზე მოქმედი მაჩვენებლებია: მაკორეკონომიკური პარამეტრები, ფინანსური მდგომარეობა, კერძო საკუთრება, ვალეები და მათი მომსახურება, საგადასახადო რეჟიმი, პოლიტიკური რისკები და ფორსმაჟორული სიტუაციების შექმნის საშიშროება და გეოპოლიტიკური მდებარეობა. [აბესაძე რ. 2002)

აღსანიშნავია, რომ საინვესტიციო გარემოზე მოქმედ ფაქტორთა შორის ქვეყნის გეოპოლიტიკური მდგომარეობა ერთადერთია, რომელზედაც სახელმწიფო გავლენას ვერ მოახდენს. იგი ყალიბდება გეოგრაფიული და მსოფლიოში მიმდინარე გლობალური პროცესების ზეგავლენით, მაგრამ ხელისუფლებას შეუძლია შესაბამისი პირობების შექმნა რათა უცხოელმა ინვესტორმა ყველა პოტენციური ვარიანტიდან მოცემული ქვეყანა აირჩიოს კაპიტალდაბანდების განსახორციელებლად. საინვესტიციო გარემო გულისხმობს ქვეყანაში რეალურად არსებულ პირობებს, რომლებიც განსაზღვრავენ გრძელვადიანი დაბანდებისათვის უცხოური კაპიტალის სულ უფრო მზარდი ოდენობით ინტენსიურ მოზიდვას ან განრიდებას [თავშეკავებას]. ე.ი. კონკრეტული ვითარებიდან გამომდინარე, საინვესტიციო გარემო შეიძლება იყოს ხელსაყრელი [ხელშემწყობი]ისე არახელსაყრელი [ხელშემშლელი), რომელსაც კონკრეტული ნაბიჯების გადადგმამდე ყველა ინვესტორი ითვალისწინებს. ქვეყანაში არსებული საინვესტიციო გარემოს საფუძვლიანი გაანალიზება და რისკფაქტორების გათვალისწინება ყველა ინვესტორის პირველადი ამოცანაა.

ამ მხრივ საქართველოში დღეისათვის არსებული ვითარება ერთმნიშვნელოვნად არასახარბიელოა. საქართველოში, საინვესტიციო გარემოს გაჯანსაღების აუცილებელ ღონისძიებათა შემუშავების თვალსაზრისით, მიზანშეწონილია ფულადსაკრედიტო პოლიტიკის შერბილება. ზედმეტად მკაცრი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა ამუხრუჭებს საინვესტიციო აქტივობას. არ შეიძლება არ გავითვალისწინოთ ის ფაქტიც, რომ ქვეყანაში თავი იჩინა ჯ. კეინსის მიერ აღნიშნულმა დაგროვების პროცესმა, ინვესტირდება იმაზე ნაკლები, ვიდრე იზოგება. ეს პროცედურა ძირითადად წარმოების რეალური სექტორის დაბალი ეფექტიანობისა და დაბალი ინვესტიციური მიმზიდველობის შედეგია. შესაბამისად, სახელმწიფოს მხრიდან უნდა განხორციელდეს მატერიალურ წარმოებაზე ორიენტირებული მცირე და საშუალო ბიზნესის სტიმულირების ღონისძიებები, რაც უზრუნველყოფს [ეკონომიკის რეგულირება

მონეტარული მეთოდების გამოყენებასთან შერწყმით ინვესტიციური საქმიანობის გამოცოცხლებას და შექმნის ეროვნული მეურნეობის მდგრადი განვითარების წინაპირობას. ინვესტიციური გარემო თანამედროვე პირობებში საქართველოში სხვადასხვა მიზეზის გამო ერთმნიშვნელოვნად ძნელი შესაფასებელია. როგორც წესი, უცხელი ინვესტორები პოზიტიურად აფასებენ ბუნებრივი რესურსების მრავალფეროვნებას, საერთოდ ბუნებრივი რესურსების მოპოვებასა და დამუშავებაში მზად არიან დააბანდონ მნიშვნელოვანი თანხები.

შრომითი რესურსების მიმართაც სიტუაცია მარტივი არ არის. მიუხედავად იმისა, რომ დემოგრაფიული მონაცემებით, საქართველოს შრომით ბაზარზე საკმაოდ მაღალკვალიფიციური სამუშაო ძალაა, მისი ღირებულება მნიშვნელოვნად დაბალია. ეს გარემოება ქმნის ხელსაყრელ შესაძლებლობებს უცხოელი ინვესტორისათვის. მეორეს მხრივ, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ სოციალურ პირობებში ჩამოყალიბებული შრომის ორგანიზაციის შედეგად მუშაკები შეჩვეულნი არიან მკაცრ ფორმალურ კონტროლს, ზუსტ რეგლამენტაციას, დაბალ ინიციატივას და სხვა. ამ თვისებებით კი ისინი ნაკლებად იზიდავს უცხოელ ინვესტორს. ინვესტორისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს მიმღები ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების ხასიათს, რომელშიც აისახება ზრდისა და განვითარების ტემპები, ინფლაციის დონე, შიგთსახელმწიფო ვალის სიდიდე და სხვა.

აღსანიშნავია, რომ უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში საქართველოს კონკურენტები ჰყავს დსთ-ს ქვეყნების სახით, რომლებსაც უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის სტიმულირების საქმეში მეტი წარმატება აქვთ. ქვეყნის საინვესტიციო გარემოს ჩამოყალიბებაში გავლენას ახდენს შემდეგი ფაქტორები:

1. მაკროეკონომიკური მდგომარეობა [მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა, მთლიანი შიდა პროდუქტი ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით, მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის ტემპი, ინფლაცია, ვალუტის გაცვლითი კურსი];

2. ექსპორტზე ორიენტაციის დონე [წარმოებული პროდუქციის წილი, რომელიც მიდის ექსპორტში];

3. სოციალურ-პოლიტიკური ფაქტორები;

ქვეყნის საინვესტიციო სფეროში ეკონომიკის ეფექტიანობის ამალღების შესაძლებლობები ჯერ-ჯერობით მცირეა, მაგრამ ისინი იზრდება, განსაკუთრებით უცხოური კაპიტალის მოზიდვის ხარჯზე. ამიტომ ამ სახსრების ეფექტიანად გამოყენების საჭიროება ფართოვდება. ამ დროს, სამწუხაროდ, ინვესტიციური პროცესები ეკონომიკის ცალკეულ სფეროში ჯერ კიდევ ქაისურად მიმდინარეობს.

სახელმწიფოსა და მთავრობის ზრუნვის საგანს უნდა წარმოადგენდეს ქვეყანაში საერთო საინვესტიციო გარემო შექმნა. ადგილობრივ მენარმეთასაინვესტიციო აქტივობის გასაზრდელად მნიშვნელოვანია შემდეგი ღონისძიებების გატარება: აუცილებელია დაჩქარდეს არსებულ სანარმოთარესტრუქტურიზაციის პროცესი, საჭიროა საბანკო სისტემის შემდგომი სრულყოფა და განვითარება, უნდა შეიქმნას საინვესტიციო ფონდების, სატრასტო და სალიზინგო კომპანიების ქსელი. ამისათვის, პირველ რიგში, საკანონმდებლო ბაზაა მოსამზადებელი. საინვესტიციო გარემო საქართველოში უცხოელი ინვესტორების ფართოდ მოზიდვის თვალსაზრისით არახელსაყრელია. ეს განპირობებულია პოლიტიკური არასტაბილურობით, ეკონოკიკური კრიზისით, და სხვა პირობებით, რაც განსაზღვრავდა საქართველოსათვის დაბალი რეიტინგის მინიჭებას.

საინვესტიციო გარემოს შედარებითი შეფასების ისტორია 30 წელზე მეტს არ ითვლის. ამ სფეროში ერთ-ერთი პირველი კვლევა ჰარვარდის ბიზნეს სკოლის წარმომადგენლებმა შეასრულეს. შეფასების საფუძვლად მათ აიღეს საექსპერტო შკალა, რომელიც შემდეგ მახასიათებლებს მოიცავდა: საკანონმდებლო პირობები უცხოელი და ადგილობრივი ინვესტორებისათვის, კაპიტალის გადატანის

შესაძლებლობები, ეროვნული ვალუტის მდგრადობა, პოლიტიკური ვითარება, ინფლაციის დონე, ეროვნული კაპიტალის გამოყენების შესაძლებლობები და ა.შ.

ამერიკული კვლევითი ინსტიტუტის Heritage Foundation-ის მიერ 2007 წელს გამოქვეყნებულ მოხსენებაში საქართველომ „ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის“ მიხედვით 100-ე ადგილიდან მე-102 ადგილზე გადაინაცვლა და საქართველოს ეკონომიკა „მეტად არათავისუფალ“ კატეგორიაში მოხვდა. იქვე აღნიშნულია, რომ გაუარესებულია ქვეყნის საინვესტიციო გარემო და გაზრდილია არალეგალური ვაჭრობა.

სავალუტო ფონდის მონაცემებით, ინვესტორები საქართველოს ბიზნესგარემოს ძირითადად აღიქვამენ, როგორც ბიუროკრატიულს, არაგამჭირვალეს და კორუფციისაკენ მიდრეკილს. საინვესტიციო გარემოს განვითარებას ხელს უშლის გაჭიანურებული ადმინისტრაციული პროცედურები, მენერმეთათვის ქრთამის გამოძალვის მცდელობები. მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ საქართველოში საკუთრების უფლების დაცვის დონე საეჭვოს ხდის ქვეყნის დემოკრატიულ განვითარებას. [ახესაძე რ. 2002]

უნდა აღინიშნოს, რომ Heritage Foundation-ის მიერ გაკეთებული დასკვნების გათვალისწინება სულმთლად უსარგებლო არ უნდა იყოს საქართველოს მთავრობისათვის, ვინაიდან ამ ინსტიტუტის გამოკვლევები ერთგვარი გზამკვლევაა ინვესტორებისათვის.

დღევანდელ ეტაპზე ჩვენთვის მნიშვნელოვანია იმის გააზრება, რომ რეგიონში სადაც მხოლოდ სამი ქვეყანაა [სომხეთი, აზერბაიჯანი და საქართველო] ყოველთვის იქნება მძაფრი კონკურენცია ინვესტიციებისათვის. ერთადერთი საშუალება, რითაც შეიძლება მოიზიდოს კაპიტალი საკუთარ ეკონომიკაში, ესაა მიმზიდველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა. სომხეთმა ეს გაითვალისწინა და „ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის“

მიხედვით 104-ე ადგილიდან 42-ზე გადაინაცვლა, ჩვენთან კი ყოველი ახალი რეფორმა ავტორიტარიზმის გამოძახილია.

დღეისათვის ეკონომისტთა უმრავლესობა ერთნაირად განმარტავს საინვესტიციო გარემოს შინაარსს, მაგრამ მისი სტრუქტურისა და შეფასების მეთოდის დაკონკრეტებისას მათი შეხედულებები არსებითად განსხვავებულია. შევაჯამოთ საინვესტიციო გარემოს შეფასებისადმი დამახასიათებელი მიდგომები:

პირველი, ვინრო გაგებით იგი ეყრდნობა შემდეგი მაჩვენებლების შეფასებას: მთლიანი შიდა პროდუქტის, ეროვნული შემოსავლისა და სამრეწველო პროდუქციის წარმოების მოცულობათა დინამიკა; ეროვნული შემოსავლის განაწილების, დაგროვებისა და მოხმარების პროპორციების დინამიკა; საპრივატიზაციო პროცესების მიმდინარეობა; საინვესტიციო საქმიანობის საკანონმდებლო რეგულირების მდგომარეობა; ცალკეული ინვესტიციის ბაზრის [მათ შორის, საფონდო და ფულის] განვითარების დონე;

მეორე, ფართო გაგებით იგი ეყრდნობა საინვესტიციო გარემოზე მოქმედ ფაქტორთა კომპლექსის შეფასებას. მათ შორისაა:

ეკონომიკური პოტენციალის დახასიათება [რეგიონის უზრუნველყოფა რესურსებით, ბიოკლიმატური პოტენციალი, თავისუფალი მიწების არსებობა საწარმოო ინვესტირებისათვის, ენერგო და შრომითი რესურსებით უზრუნველყოფის დონე, სამეცნიერო-ტექნოლოგიური პოტენციალისა და ინფრასტრუქტურის განვითარების დონე და ა.შ.)

მეურნეობის ზოგადი პირობები [ეკოლოგიური უსაფრთხოების, მატერიალურ-ნივთობრივი წარმოების დარგების განვითარების დონე, დაუმთავრებელი მშენებლობების მოცულობა, ძირითადი საწარმოო კაპიტალის ცვეთის ხარისხი და ა.შ.);

რეგიონის საბაზრო გარემო [საბაზრო ინფრასტრუქტურის განვითარება, პრივატიზაციის გავლენა საინვესტიციო აქტიურობაზე, ინფლაცია და მისი ზეგავლენა

საინვესტიციო საქმიანობაზე, საინვესტიციო პროცესებში მოსახლეობის ჩაბმის დონე, მენარმეობის კონკრეტული გარემოს განვითარება, გასაღების ადგილობრივი ბაზრის ტევადობა, მეურნეობათაშორისი კავშირების ინტენსივობა, საექსპორტო შესაძლებლობები, საზღვარგარეთული კაპიტალის არსებობა);

პოლიტიკური ფაქტორები [რეგიონის ხელისუფლებისადმი მოსახლეობის ნდობის ხარისხი, ფედერალური ცენტრისა და რეგიონული ხელისუფლების ურთიერთდამოკიდებულება, სოციალური სტაბილურობის დონე, ეროვნულ-რელიგიურ ურთიერთობათა მდგომარეობა);

სოციალური ფაქტორები [მოსახლეობის ცხოვრების დონე, საბინაოსაცოფაცხოვრებო პირობები, სამედიცინო მომსახურების განვითარება, ალკოჰოლიზმისა და ნარკომანიის გავრცელება, დანაშაულებათა დონე, რეალური ხელფასის სიდიდე, მიგრაციის გავლენა საინვესტიციო პროცესზე, მოსახლეობის დამოკიდებულება ადგილობრივი და უცხოელი მენარმეების მიმართ, საზღვარგარეთელი სპეციალისტებისთვის მუშაობის პირობები);

ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფაქტორები [ხელისუფლების დამოკიდებულება საზღვარგარეთელი ინვესტორებისადმი, ხელისუფლების ორგანოების მიერ კანონმდებლობის დაცვა, ოპერატიულობის დონე საწარმოების რეგისტრაციის შესახებ გადანწყვეტილებების მიღებისას, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა, ადგილობრივი ადმინისტრაციის პროფესიონალიზმის დონე, სამართალდამცავი ორგანოების საქმიანობის ეფექტიანობა, საქონლის, კაპიტალისა და სამუშაო ძალის გადაადგილების პირობები, ადგილობრივ მენარმეთა საქმიანი თვისებები და ეთიკა);

ფინანსური ფაქტორები [ბიუჯეტის შემოსავლები, არასაბიუჯეტო ფონდების სახსრებით უზრუნველყოფა მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით, ფედერალური და რეგიონული ბიუჯეტებიდან ფინანსური რესურსების მიღების ხელმისაწვდომობა,

უცხოური ვალუტით კრედიტის მიღების ხელმისაწვდომობა, საბანკო პროცენტის დონე, ბანკთაშორისი თანამშრომლობის განვითარება, საბანკო კრედიტები მოსახლეობისათვის სულზე, წამგებიან საწარმოთა ხვედრითი წონა).

საინვესტიციო გარემოს შეფასების კრებითი მაჩვენებელი ვერ გამოდგება ინვესტიციების დაბანდებისათვის ამა თუ იმ სამეურნეო სისტემის მიმზიდველობის ერთმნიშვნელოვან კრიტერიუმად. მას, ჩვეულებრივ, ავსებენ იმ ფაქტორების განვითარების შესახებ ინფორმაციით, რომლებიც უშუალო გავლენას ახდენენ საინვესტიციო გარემოს მდგომარეობასა და დინამიკაზე. ამდენად, სახსრების დაბანდების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების დროს ყოველ ინვესტორს შეუძლია მის მიერ შერჩეული ფაქტორების მეშვეობით მოახდინოს ორიენტირება. [ახესაძე რ. 2002)

ერთის მხრივ, საინვესტიციო გარემო სტაბილური უნდა იყოს ხანგრძლივი დროის განმავლობაში, მეორეს მხრივ კი, იგი უნდა იყოს საკმაოდ მოქნილი და ითვალისწინებდეს ეროვნულ ეკონომიკაში რესურსფაქტორების თანათარღობაში მომხდარ ცვლილებებს. იმავდროულად, იგი მიმართული უნდა იყოს ქვეყნის თუ რეგიონის ეკონომიკის რესურსფაქტორთა სისტემის ფორმირებისაკენ; დღეს ობიექტური მოთხოვნილება არსებობს მოზიდული ინვესტიციების ინოვაციურად „შევსებაზე“. ინვესტიციების შერწყმა განვითარების ინოვაციურ ფაქტორებთან განსაკუთრებით აქტუალურია მცირე ინოვაციურ მენარმეობაში [ვენჩურულ ინვესტიციებში] ინვესტიციების მოზიდვის დროს. ეს განაპირობებს განსაკუთრებულ მოთხოვნებს საინვესტიციო გარემოს, მისი შემადგენლობისა და ინვესტირების მექანიზმის მიმართ; სოციალურ დინამიკასთან ინვესტირების კავშირს, როგორც წესი, განიხილავენ სოციალური ამოცანების გადაჭრის აუცილებლობის თვალსაზრისით [დასაქმების უზრუნველყოფა, ცხოვრების დონის ამაღლება, შრომის შემოქმედებითი ხასიათის ფორმირება და ა.შ.), მაგრამ ინვესტიციები მკაფიოდ უნდა იყოს დაკავშირებული ადამიანისეული კაპიტალის განვითარებასთან, მუშაკთა

კვალიფიკაციის ამაღლებასთან ცხოველმოქმედების ყველა სფეროში, რისი გათვალისწინებაც საჭიროა ქვეყნის ან რეგიონის სათანადო საინვესტიციო გარემოს შექმნის დროს; საინვესტიციო გარემომ არ უნდა დაარღვიოს სამეურნეო სისტემების ეკონომიკური მდგრადობისა და ეკონომიკური უსაფრხოების კომპლექსური თვისებები. ეს განაპირობებს ოპტიმალური სტრუქტურის აუცილებლობას; ინვესტორებისა და ინვესტირებადი სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის ინტერესთა ბალანსის დაცვის მიზნით საჭიროა მოზიდული ინვესტიციების გამოყენების ეფექტიანობის და საინვესტიციო გარემოს კეთილსასურველობის კომპლექსურად შეფასება. [ახესაძე რ. 2002)

ამ თვალსაზრისით მიზანშეწონილად არ მიგვაჩნია ყველაზე რაციონალური საინვესტიციო გარემოს მაჩვენებლად მოზიდული ინვესტიციების მოცულობისა და მათი ზრდის განხილვა სამეურნეო სისტემის განვითარების სოციალურ-ეკონომიკური, ეკოლოგიური და სამეცნიერო ტექნიკური პერსპექტივებისათვის მისი შედეგების გაუთვალისწინებლად.

აშშ-ში იყენებენ სხვადასხვა ფაქტორების გათვალისწინების მეთოდს, რომელთა შორისაცაა პოლიტიკური მისწრაფებები, ეკოლოგიური მოძრაობის მდგომარეობა და სხვა. მათ ბაზაზე ყველა შტატის მიხედვით აქვეყნებენ „ყოველწლიურ სტატისტიკურ რუკას“, რომელიც საინვესტიციო გარემოს ოთხ განზოგადებულ მაჩვენებელს მოიცავს: ინვესტიციების ეკონომიკურ ეფექტიანობას;

საქმიან სიცოცხლისუნარიანობას; ტერიტორიის განვითარების პოტენციალს; საგადასახადო პოლიტიკის ძირითად შემადგენლებს.

საქართველოში მიმდინარე რეფორმების განვლილი პერიოდის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ დღეს ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემოს შექმნა გადაუდებელი ამოცანაა. ეს კი შემდეგი ამოცანების დროულად გადაჭრაზეა დამოკიდებული:

პირველი, მაკროეკონომიკური სტაბილურობის მიღწევა. იგი აკავებს ინფლაციასა და აფერხებს წარმოების დაცემას. თანაც, ხაზი უნდა გაესვას ერთ გარემოებას: მაკროეკონომიკური სტაბილურობის მიღწევისათვის აუცილებელია ნეგატიური პროცესების აღკვეთის მუდმივი კონტროლი და მათზე დროულად რეაგირება. ბევრი რამ დამოკიდებულია ეკონომიკური პოლიტიკის ყველაზე აქტუალური საკითხების გადაჭრის თეორიული წანამძღვარების სწორად შერჩევაზე, ინფლაციის მიზნების შესწავლასა და მისი შეკავების მეთოდების დანერგვაზე, ეკონომიკაზე სახელმწიფოს ზემოქმედების ღონისძიებებზე, საბაზრო კონკურენციის განვითარებაზე და ა.შ.

მეორე, ცივილიზებული სამართლებრივი სივრცის შექმნა, რომელიც განმტკიცებული იქნება საბაზრო ეკონომიკის კანონებით;

მესამე, სახელმწიფოს ფისკალურ პოლიტიკაში მასტიმულირებელი როლის წინა პლანზე წამოწევა, რაც უსათუოდ განამტკიცებს უმრავლეს სანარმოთა ფინანსურ მდგომარეობას და მათ ინვესტიციურ აქტიურობას შეუწყობს ხელს. ამასთან, ეს ღონისძიება დადებითად იმოქმედებს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაზე.¹

მეოთხე, აუცილებელია შეიქმნას საინვესტიციო პროექტების დაზღვევის სათანადო სისტემა.

დღეისათვის საქართველოში სადაზღვევო კომპანიებში შეიძლება მოხდეს მხოლოდ ფიზიკურ პირებისათვის ხელსაყრელი რისკების დაზღვევა, მაგალითად სიცოცხლე, ქონება, ავტომანქანა. მაგრამ, რაც შეეხება რისკებს, რომლებიც დაკავშირებულია კომერციულ ან სანარმოო საქმიანობასთან, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც არსებობს სერიოზული ფინანსური რისკი. ხშირად პრობლემა ხდება იურიდიულ პირებისათვის, მისაღებ პირობებში გაუზიარონ თავიანთი რისკები მზღვეველებს. ინვესტორი შეიძლება შეუთანხმდეს სადაზღვევო კომპანიას იმ სახსრების დაზღვევაზე, რომლებიც საინვესტიციო პროექტის დაფინანსებაზეა გამოყოფილი, მაგრამ სადაზღვევო პრემია

ისეთი დაინიშნება, რომ ინვესტორისათვის დაზღვევა დაკარგავს ყოველგვარ აზრს. საქმე ის კი არ არის, რომ მზღვეველებს არ სურთ რთული ბიზნესის დაზღვევა, არამედ ის, რომ მათ არ შეუძლიათ ამის კარგად გაკეთება.

მაგრამ რეალური პრაქტიკის შეფასება არც თუ ისე ადვილია. სპეციალისტებისათვის საიდუმლო არაა, რომ საზოგადოებაში არსებული აზრი მრავალი საინვესტიციო პროექტის რეალიზაციის წარმატებული პრაქტიკის შესახებ აშკარად გადაჭარბებულია. სინამდვილეში დადებითი შედეგები ცოტაა. ქვეყანაში შექმნილი სიტუაციიდან გამომდინარე ეს არც თუ ისე გასაკვირია. მრავალი დაწყებული პროექტი არ მთავრდება დადებითი შედეგით, მაშინაც კი როცა ისინი პრესტიჟული და სახელმწიფოს მიერაა რეკლამირებული.

მაგრამ იბადება კითხვა: შემთხვევითია თუ არა ასეთი პროექტების ჩავარდნა? შეიძლება თუ არა ეს მოვლენა განესაზღვროთ წინასწარ? ამ კითხვაზე პასუხი არსებობს. რეალურ ცხოვრებაში ძალიან იშვიათად აქვს ადგილი პროექტის უცაბედად ჩავარდნას, რეალური მიზეზის გარეშე.

ამგვარად, საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციის და დაფინანსების სფეროში სადაზღვეო ბიზნესის წარმატებული განვითარებისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს სადაზღვეო კომპანიების სპეციალისტების კვალიფიკაციას, მათ უნარს გააანალიზონ საინვესტიციო პროექტები და მათი პრაქტიკული რეალიზაციის ბიზნეს-გეგმები, ასევე შეაფასონ თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში რეალურად არსებული რისკები. აქედან გამომდინარე, ჩნდება აუცილებლობა ზემოთ აღნიშნული პრობლემიდან გამოსავლის მოძებნისა.

სავსებით ცხადია, რომ სადაზღვეო ბაზრის მოცემულ სეგმენტს [საინვესტიციო პროექტების დაზღვევა] თავისი სპეციფიკური თავისებურებანი აქვს, რომლებიც აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ საინვესტიციო დაზღვევის ორგანიზების დროს.

არც თუ ისე ადვილ საკითხს წარმოადგენს მიღებულ კლასიფიკაციაში ობიექტების ადგილის განსაზღვრა.

არსებობს საფუძველი ვივარაუდოდ, რომ საინვესტიციო დაზღვევა, რომელსაც ცხადია ეკუთვნის საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციისა და ფინანსირების რისკების დაზღვევა, ერთდროულად შედის სამ არსებულდაზღვევის დარგში: ქონებრივი დაზღვევა; ვალდებულებების დაზღვევა და ეკონომიკური რისკების დაზღვევა.

ვალდებულებების დაზღვევა - დაზღვევის დარგია, სადაც ობიექტის როლში გამოდის მესამე პირის [იურიდიული ან ფიზიკური] მიმართ ვალდებულება, რომელიც შეიძლება იყოს ზარალის მიზმი, მზღვევლის რაიმე მოქმედების ან უმოქმედობის შედეგად. სამუხაზოდ, საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციის პროცესის დროს ვინმეს მიმართ ზარალის მიყენება - არათუ შესაძლებელი, არამედ მოსალოდნელიცაა. აქ ბევრი საფიქრალი აქვთ პროექტის ინიციატორებსაც, ინვესტორებსაც და მზღვეველებსაც, რადგან ამგვარი უსიამოვნებისაგან დაზღვევის არქონის შემთხვევაში პროექტის ინიციატორებმა ან ინვესტორებმა, იღებენ რა რისკს თავის თავზე, შეიძლება ძალიან იზარალონ და გაკოტრდნენ. [აბესაძე რ. 2002)

ეკონომიკური რისკების დაზღვევაში [საწარმოო რისკებში] გამოიყოფა ორი ქვედარგი: პირდაპირი და ირიბი დანაკარგების რისკების დაზღვევა. პირდაპირ დანაკარგებს შეიძლება მივაკუთვნოთ შემოსავლების მიუღებლობით დანაკარგები, დანადგარების გაცდენით გამოწვეული ზარალი, ნედლეულის, მასალის და მაკომპლექტებელი პროდუქტებით მოუმარაგებლობით, გაფიცვებით და სხვა ობიექტური მიზეზებით გამოწვეული ზარალი. ირიბ დანაკარგებს - დაკარგული სარგებლის დაზღვევა, საწარმოს გაკოტრება და სხვ. საინვესტიციო დაზღვევის სფეროში ეკონომიკური რისკების დაზღვევის დროს აუცილებელია გამოვიყენოთ იმ რისკების კლასიფიკაცია, რომლებიც არსებობენ ან იქმნება მოცემული სახის საინვესტიციო პროექტისათვის.

საინვესტიციო დაზღვევისას სადაზღვეო კომპანიები სხვადასხვა პროექტებში შეხვდებიან რთულ, და შესაძლებელია, რისკების სხვადასხვა სისტემას, რომლებიც ერთიდაიგივე კლასიფიკაციას არ ეკუთვნიან. თავის მხრივ ეს ნიშნავს, რომ რაიმე საინვესტიციო პროექტის რისკების დაზღვევისათვის მზადებისას აუცილებელია გამოკვლეულ იქნას რეალურად არსებული რისკების სისტემა და დოკუმენტურად მკაფიოდ იქნას დაფიქსირებული.

ეს მნიშვნელოვანია გაკეთდეს მზღვეველების მიერ არა მხოლოდ იმიტომ, რომ თვითონ გაერკვნენ, არამედ იმიტომაც, რომ დამზღვევთან მოლაპარაკების დროს და მასთან ხელშეკრულების დადებისას ორივე მხარემ ერთნაირად აღიარონ რეალურად არსებული რისკების სისტემა. უფრო მეტიც, ეს პოზიცია სასარგებლოა დოკუმენტურად დაფიქსირდეს სადაზღვეო ხელშეკრულების დანართის სახით. მაშინ, თუ პროექტის რეალიზაციის მონაწილეს ან ინვესტორს შეექმნება პრობლემები, შეიძლება ობიექტურად გაირკვეს, არის ეს ის სადაზღვეო შემთხვევა, რომელიც იყო დაზღვევის საგანი, თუ შეთანხმება ვერ მოხერხდა და საქმე მივიდა საარბიტრაჟო სასამართლომდე, მაშინ მზღვეველს ექნება დოკუმენტი მისთვის სასარგებლო არგუმენტებით. [აბესაძე რ. 2002)

შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ყველა რისკის ერთიანი კლასიფიკაციის [რომელიც დააკმაყოფილებდა ყველა სადაზღვეო კომპანიას] შემუშავება, რომელიც არსებობს საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციის და დაფინანსების დროს, უახლოეს მომავალში ვერ მოხერხდება. მაგრამ განა ეს ასე საჭიროა მზღვეველებისათვის ბაზრის მოცემულ სეგმენტში დამკვიდრებისათვის? ასეთი აუცილებლობა არ არის, რამდენადაც გამორიცხულია რომელიმე სადაზღვეო კომპანიამ ხელი მოკიდოს ნებისმიერი პროექტის ნებისმიერი რისკის დაზღვევას. ალბათ დადგება საკითხი ამ რისკების სპეციალიზაციის და მზღვეველებზე მათი განაწილების შესახებ. სპეციალიზაციის პირობებში პრაქტიკულად მისაღები რისკების კლასიფიკაციის მომზადება

ხელმისაწვდომია ნებისმიერი სოლიდური სადაზღვევო კომპანიისათვის, თუ მას ჰყავს განათლებული სპეციალისტები და საინვესტიციო დაზღვევის არეში მომუშავე კონსულტანტები. თუ ასეთი სპეციალისტები არ ჰყავთ, მაშინ პირველ რიგში უნდა იზრუნონ მათი მოზიდვისათვის, და შესაბამისად უზრუნველყონ კომპანიაში მათი მუშაობა. ამ შემთხვევაში მხედველობაში რისი მიღებაა სასარგებლო?

1] იმისათვის, რომ წარმატებით ვიმუშაოთ სადაზღვევო ბაზრის ამ პერსპექტიულ სეგმენტზე, აუცილებელია მოქმედების გარკვეული პროფესიონალიზაცია, რომელიც გულისხმობს კომპანიაში შრომის დანაწილებას და კოოპერაციის ეფექტური ფორმის დანერგვას დანაყოფებსა და თანამშრომლებს შორის. ეს ნიშნავს, რომ საინვესტიციო დაზღვევის ორგანიზაციის მთავარ საკითხს, მათ შორის მეთოდური და ნორმატიული უზრუნველყოფის ჩათვლით, წარმოადგენს მობილიზება სადაზღვევო კომპანიის სპეციალიზებულ ქვედანაყოფებში. საინვესტიციო პროექტების დაზღვევაზე მუშაობის მცოდნე სპეციალისტების შერჩევა არც თუ ადვილია, საკუთარი მეთოდოლოგიური ცენტრის გარეშე, რომელიც შეიმუშავებს ტიპობრივ გადანყვეტილებებს და რაციონალურ მიდგომებს და ასევე მონაწილეობს ყველაზე რთული პროექტების რისკების ანალიზში.

2] ამასთან პირველ პუნქტში აღნიშნული ქვედანაყოფის შექმნისას, არაა აუცილებელი მისი ზედმეტად გადატვირთვა, ანუ მას დაეკისროს აბსოლუტურად ყველა და გაუმართლებლად მრავალრიცხოვანი ფუნქციის შესრულება. არ ღირს სერიოზული გამოცდილების მიღებამდე და მუდმივი კლიენტების შექმნამდე, კომპანიის შიგნით შეიქმნას თვითმმართველისპეციალიზებული ფირმა. ყველა დამხმარე და უზრუნველყოფი საბუშაო უნდა შესრულდეს სხვა ქვედანაყოფების მიერ.

3] როგორც არ უნდა უნდოდეთ სადაზღვევო კომპანიების ხელმძღვანელებს, მოცემულ სფეროში მომუშავე ყველაზე კვალიფიცირებული სპეციალისტების მოზიდვა მუდმივ შტატში, არ ძალუძთ, ასეთი სპეციალისტი არც ისე ბევრია. ამიტომ აუცილებელია

გავითვალისწინოთ, რომ მათ ურჩევნიათ იმუშაონ კონსულტანტებად ან ხელშეკრულებით შესაბამისი ჰონორარით. ამას უნდა შევეგუოთ და აუცილებელია ასეთი ექსპერტების და კონსულტანტების ეფექტური გამოყენება, ძირშივე აღმოვფხვრათ ცალკეული შტატიანი თანამშრომლების არაკეთილსინდისიერი „კონკურენცია“ არაშტატიანების მიმართ, რომლებსაც სურთ გადააბრალონ დაშვებული შეცდომები. როგორც პრაქტიკა გვიჩვენებს, რამდენადაც რთულია მოღვაწეობის სფერო ან ბიზნესის სფეროში, მით უფრო მეტად უნდა შევათანხმოთ შტატიანი და მონვეული კონსულტანტების და ექსპერტების საქმიანობა, რაც შრომის ანაზღაურების ხარჯების ოპტიმიზაციის საშუალებას და ამავდროულად კარგ ფინანსურ შედეგს იძლევა.

4]ამ საქმისათვის სპეციალისტების სწორი შერჩევის მნიშვნელობა ძნელი შესაფასებელია. იმისათვის, რომ შეირჩეს პერსონალი, საჭიროა ზუსტად განისაზღვროს, რომელი სპეციალისტია, პორფესიის, კვალიფიკაციის და გამოცდილების თვალსაზრისით, საჭირო და რამდენი. ეს ნიშნავს, რომ კომპანიის ხელმძღვანელები უნდა ხელმძღვანელობდნენ საქმიანობას საკუთარი კონცეფციით. მაგრამ ვის შეუძლია შეადგინოს კარგი კონცეფცია [ან მუშაობის გეგმა), როცა ჯერ საკუთარი გამოცდილი სპეციალისტები არ ჰყავთ, და საეჭვოა, რომ ხელმძღვანელებსაც აქვთ შესაბამისი გამოცდილება? ამ შემთხვევაში საკითხი ვერ მოგვარდება ამ საქმისათვის გარედან მონვეული კონსულტანტების და ექსპერტების გარეშე, ასევე აუცილებელია კომპანიის თანამშრომლების ნაწილის მოცემულ საქმიანობაზე გადაყვანა. კონცეფციაზე მუშაობის შედეგად სადაზღვევო კომპანიებს უჩნდებათ შესაძლებლობა გამოარკვიონ გარეშე სპეციალისტების კომპენტენცია და საკუთარი თანამშრომლების პერსპექტიულობა. შემუშავებული კონცეფცია ანმოცემული მიმართულებით მუშაობის განვითარების გეგმა უნდა ედოსსაფუძვლად

მთელი მომდევნო მუშაობის ორგანიზებას და პირველ რიგში თანამშრომელთა მოსამზადებლად უნდა გამოიყენებოდეს.

5]ამ მიმართულებით საქმიანობის რაციონალური ორგანიზების მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს სწავლების ეფექტური ფორმების გამოყენება და კადრების კვალიფიკაციის ამაღლება. რა თქმა უნდა, საინვესტიციო დაზღვევის სფეროში შესვლა კომპანიამ უნდა დაიწყოს პერსონალის მომზადებით. ამასთან უნდა მომზადდეს არა მარტო ის ხელმძღვანელი და თანამშრომელი, რომლებიც უშუალოდ მიიღებენ მონაწილეობას ამ საქმეში, არამედ მასში არამონაწილე ხელმძღვანელები და სპეციალისტებიც. მაგრამ სპეციალისტები აუცილებლად უნდა მომზადდნენ სხვადასხვა პროგრამით. ფაქტიურად იმ თანამშრომლებისათვის, რომლებიც რაიმე განსაზღვრულ ფუნქციას ასრულებენ, უნდა შემუშავდეს მომზადების სპეციალური პროგრამა, რომლის დასრულების შემდეგ მათ არამხოლოდ უნდა იცოდნენ რა არის საინვესტიციო დაზღვევა, არამედ ჰქონდეთ სწორედ იმ ფუნქციის ეფექტურად შესრულების გარკვეული გამოცდილება, რომელიც მათ დაეკისრებათ. სადაზღვევო კომპანიის თანამშრომელთა მომზადების მსგავსი პროგრამის სავალდებულო ელემენტი უნდა იყო საქმიანობის თანამშრომლები. ეს სწავლების ყველაზე ეფექტური ფორმაა. თანამშრომლები უნდა წარიმართოს რეალურ პრაქტიკულ მასალაზე, მაშინ თანამშრომლებიცოდნის გარდა იძენენ გარკვეულ თვითდაჯერებულობას, რაც სანყის პერიოდში ასე აუცილებელია. ჩამოყალიბებული ძირითადი ქვედანაყოფების თანამშრომლებმა, მაგალითად, მართვის: პირადი დაზღვევის, ქონების დაზღვევის, გადაზღვევის და საერთაშორისო ურთიერთობის, სერვისული მომსახურების, რეგიონული ქსელი და სხვა, ასევე უნდა გაიარონ სპეციალური მომზადება, თუმცა არც ისე ღრმა, როგორც იმათ, ვისაც მოუწევს ინვესტიციების დაზღვევა, მაგრამ საკმარისი, იმისათვის, რომ ეფექტურად ითანამშრომლონ ახალ ქვედანაყოფებთან, გაიგონ მათი საქმიანობა და გადასაწყვეტი ამოცანები.

6]სადაზღვევო კომპანიის საორგანიზაციო სტრუქტურების დახვეწა.

ზემოხსენებული კონცეფციის [ან გეგმის]არსებობის დროს, თანამშრომლების შერჩევა და მათი მომზადება ქმნის ობიექტურ პირობას სადაზღვევო კომპანიაში სპეციალური ქვეგანყოფილების შექმნის [საინვესტიციო დაზღვევის მართვა), მისი ამოცანების და ფუნქციების, უფლების და მოვალეობის, ასევე სხვა ქვეგანყოფილებებთან ურთიერთობის ზუსტი რეგლამენტის დადგენა ურთიერთკავშირშია. ეს უნდა განხორციელდეს სადაზღვევო კომპანიის საორგანიზაციო სტრუქტურების დახვეწის ჩარჩოებში. ახალი მართვის წარმოქმნის შემდეგ, სადაც, ალბათ, შევლენ საინვესტიციო პროექტების დაზღვევის ორგანიზაციები, საინვესტიციო დაზღვევის მეთოდოლოგიის განყოფილებები, საექსპერტო ჯგუფი, ასევე შესაძლოა, სხვა სამსახურები, ამ სტრუქტურულ ქვეგანყოფილებებს და სადაზღვევო კომპანიის სხვა ქვეგანყოფილებებს შორის მკაფიოდ უნდა განაწილდეს და ფორმალურად მიემაგროს ფუნქციები, სამუშაო და მოვალეობები. საჭიროა საქმიანობის ან შესრულებადი ტექნოლოგიების თითოეული სახისათვის ზუსტად განისაზღვროს: ვინ და რას ასრულებს; ვის, როდის და რა ფორმით გადასცემს თავის შედეგებს ან სხვა მასალებს; რა პირობებში და კონკრეტულად ვის აქვს უფლება რაიმე გააკეთოს და რაზე უნდა აგოს პასუხი; თანამშრომლებს რისი და რა პირობებში არაა აქვთ უფლება რაიმეს გაკეთების და ა.შ. სადაზღვევო კომპანიის ახალი საორგანიზაციო სტრუქტურების დამუშავება მოითხოვს სერიოზულ ძალისხმევას ხელმძღვანელების და წამყვანი სპეციალისტების მხრიდან. მას შემდეგ, რაც ყველა მნიშვნელოვანი საკითხი გადაწყდება და ყველა ქვეგანყოფილებას განესაზღვრება ფუნქციები, უფლებები, მოვალეობები და სხვა ქვედანაყოფებთან ურთიერთდამოკიდებულება, მიღწეული შედეგი უნდა გამყარდეს სადაზღვევო კომპანიის გენერალური დირექტორის ბრძანებით ახალი ორგანიზაციული სტრუქტურის შესახებ.

საქართველოში ზოგადად იქმნება საინვესტიციო პროექტების მასშტაბური რეალიზაციის ხელსაყრელი პირობები, მაგრამ მათი რეალიზაციის და დაფინანსების რისკების უყრადღობოდ დატოვება არ შეიძლება. აუცილებელია ეფექტურად ვმართოთ ეს რისკები ადეკვატური სისტემების შექმნით, მაგრამ არანაკლები როლი უნდა ეკუთვნოდეს საინვესტიციო დაზღვევას. რაც უფრო სწრაფად და ხარისხიანად დაფუძნდება საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის მოცემული სეგმენტი, ქვეყნისათვის მით უფრო დიდ სასარგებლო აქტიურობას განავითარებენ ქართველი და უცხოელი ინვესტორები. რაც შეეხება საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციის და დაფინანსების რისკების მართვას, ამის ათვისება მოუწევთ პროექტის დაფინანსების ყველა მონაწილეს, სადაზღვევო კომპანიების ჩათვლით.

როგორც წესი საინვესტიციო გარემო ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობით განისაზღვრება. მოკლე ექსკურსი ჩავატროთ საქართველოს ეკონომიკის ისტორიაში დამოუკიდებლობის დღიდან დღევანდლობამდე. 90- იანი წლების კრიზისი ეკონომიკის ფაქტობრივად ყველა სფეროს შეეხო. განსაკუთრებით რთულ პრობლემას ამ პერიოდში ნაღდი ფულის დეფიციტი ქმნიდა. მზარდი ინფლაციური პროცესების ფონზე შემოღებული იქნა ეროვნული ბანკის კუპონები. აღნიშნული პროცესები კიდევ უფრო გაამწვავა უკონტროლო საკრედიტო ემისიამ. მისი მეოხებით 1993 წლის მეორე ნახევრიდან 1994 წლის ოქტომბრამდე ქვეყანაში განვითარდა ჰიპერინფლაციური პროცესი. 1994 წლის ინფლაციის დონემ 8500%-ს [ჰიპერინფლაციური შოკი]მიიღწია, ამ პერიოდში ინფლაციის ტემპმა თვეში 60-70% შეადგინა. ჰიპერინფლაციის ფონზე ხელფასების ზრდა მნიშვნელოვნად ჩამორჩებოდა სამომხმარებელი ფასების ზრდას, რის გამოც ხელფასების რეალური მსყიდველობითი უნარიანობა 22% - ით შემცირდა². ისევე, როგორც წინა წლებში, გრძელდებოდა შემოსავლებისა და ქონების არასამართლიანი განაწილების პროცესი, რასაც თან სდევდა მოსახლეობის მდგომარეობის გაუარესება.

1994 წლის ბოლოდან დაიწყო ეკონომიკური რეფორმების აქტიურად ხელშეწყობა საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებისა და დონორი ქვეყნების მხრიდან. ამას მოჰყვა ინფლაციის ზრდის ტემპის შენელება, რამაც დადებითი გავლენა მოახდინა კუპონის კურსის სტაბილიზაციაზე, გაფართოვდა მისი გამოყენების არეალი.

საქართველოს ეკონომიკაში ახალი ეტაპი დაიწყო 1995 წლის 2 ოქტომბრიდან ეროვნული ვალუტის - ლარის შემოღებით. სანყის ეტაპზე - 1995-1997 წლებში გამოიკვეთა დადებითი ტენდენციები, რითაც საფუძველი ჩაეყარა „ძვირი ფულის“ პოლიტიკას. იგი გამოიხატა ეკონომიკური ვარდნის შეჩერებასა და გარკვეული ეკონომიკური ზრდის მიღწევაში. მაგრამ შემდგომ წლებში სანინააღმდეგო ტენდენცია გამოიკვეთა. საბოლოო შედეგების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, უნდა აღინიშნოს შემდეგი:

პირველი, ჯერ კიდევ ნაკლებად იგრძნობოდა მაკროეკონომიკური რეგულირების კავშირი მიკროდონეზე რეფორმების მოთხოვნებთან;

მეორე, ინფლაციის შეკავება მიღწეულიქნა წარმოების არნახული კლებისა და მოსახლეობის რეალური შემოსავლების კატასტროფულად დაცემის ფასად. ეკონომიკის ზრდის მთავარ შემაფერხებელ ფაქტორად მოგვევლინა მონეტარული პოლიტიკის კარდინალური მოთხოვნის რეალიზაცია: ფულის მასის ზომადგადასული შეზღუდვა და აქედან გამომდინარე, გადახდისუნარიანი მოთხოვნილების მაქსიმალურად შეკუმშვა. თუ რა ზიანი მოაქვს საგადამხდელო საშუალებათა წინდაუხედავად შეკვეცას ნებისმიერი გზით და ნებისმიერ ფასად ეკონომიკის ნორმალური ფუნქციონირებისათვის, ჩანს შემდეგი მონაცემებიდან: საქართველოში ფულადი მასის შეფარდება მთლიან შიდაპროდუქტთან ანუ ოფიციალური მონეტიზაციის დონე 6-7%-ის ფარგლებშია. ეს ძალიან დაბალი მაჩვენებელია. ამაში ადვილად დავრწმუნდებით, თუ გავითვალისწინებთ სხვა ქვეყნების გამოცდილებას.

მაგალითად, განვითარებულ ქვეყნებში ეს მაჩვენებელი 70-80%-ია, რუსეთში კი იგი 12-13%-ის ფარგლებშია.^{4,5}

მსოფლიოში მაღალ დონედაა მიჩნეული დაგროვების ნორმის მთლიანი შიდა პროდუქტის 30-35%-მდე გადიდება. ეკონომიკის აღმავლობასა და რეალური ინვესტიციების წარმოქმნის მიზნებიდან გამომდინარე, დაგროვების ამგვარი ნორმა სავსებით დასაბუთებულად უნდა მივიჩნიოთ. აღსანიშნავია ისიც, რომ ასეთ მაღალ დონეზე დაგროვების ნორმას სახელმწიფო უნდა ინარჩუნებდეს რეგულირების უპირატესად არაპირდაპირი და პირდაპირი ეკონომიკური მეთოდებით. აუცილებელია შიდა კერძო ინვესტიციების მოზიდვის წახალისება, რადგან სწორედ მათ უნდა შექმნან ქვეყანაში ინვესტიციური პროცესის ფინანსური საფუძველი და ეს ორიენტირი სავსებით ესადაგება ინვესტიციების მსოფლიო პრაქტიკას. სახელმწიფომ ინვესტიციური პროექტებისა და მიზნობრივი პროგრამების დაფინანსებითა დადაკრედიტებით, მიშვნელოვნად უნდა შეუწყოს ხელი დაგროვების ფონდის ზრდას.

მესამე, სახელმწიფო საინვესტიციო რესურსების ობიექტური შემლუღულობის პირობებში აუცილებელია ინვესტირების მიმართულებების ოპტიმალური შერჩევა. მართლაც, პრიორიტეტული მიმართულებების შემუშავება სახელმწიფოს სამრეწველო და საინვესტიციო პოლიტიკის უმნიშვნელოვანესი მხარეა. ეკონომიკური რეფორმების პერიოდში ეს პრობლემა პირველად, ჯერ კიდევ, 1993 წელს დაისვა. პრიორიტეტებს მიაკუთვნეს ის მიმართულებები, სადაც ე.წ. „ზრდის წერტილებია“. მათ შეუძლიათ მაღალტექნოლოგიური და მსოფლიო კრიტერიუმების მიხედვით კონკურენტუნარიანი სამრეწველო კომპლექსის ინტენსიური განვითარება. პრიორიტეტი იმ დარგებმაც უნდა მიიღონ, რომლებიც ქვეყნის ეკონომიკურ - პოლიტიკურ უსაფრთხოებას უზრუნველყოფენ [სათბობ-ენერგეტიკული კომპლექსი, აგროსამრეწველო კომპლექსი, კავშირგაბმულობა და ა.შ.]. და ბოლოს, ეს ის წარმოებებია, რომლებსაც ქვეყნისათვის დიდი სტრატეგიული მნიშვნელობა აქვთ.

მეოთხე, როგორც ცნობილია, სახელმწიფო ინვესტირება შეიძლება განხორციელდეს დაფინანსების ან დაკრედიტების მეშვეობით. ამასთან დაკავშირებით აუცილებელია ბიუჯეტიდან არადაბრუნებად დაკრედიტებაზე გადასვლა. ბიუჯეტიდან მიზანშეწონილია ძირითადად სოციალური მნიშვნელობის მქონე ობიექტების დაფინანსება. თანაც, სახელმწიფო დაფინანსების არსებული ფორმებიდან ყველაზე აქტიურად უნდა ვიყენებდეთ სუბვენციებს, რომლებიც სახსრების დაბრუნებას გულისხმობს მათი არამიზნობრივად გამოყენების შემთხვევაში. გარდა ამისა, შეზღუდული ცენტრალიზებული ინვესტიციური რესურსების განთავსება უნდა ხდებოდეს მიზნობრივ სახელმწიფო პროგრამებთან მკაცრი შესაბამისობით და კონკურსის საფუძველზე, რაც თავის მხრივ, უზრუნველყოფს პრიორიტეტულ მიმართულებებზე მათ წარმართვას.

3.2 საინვესტიციო მენეჯმენტის განვითარების არსებული მიდგომები და გამოწვევები

დღევანდელ მძიმე ეკონომიკურ ვითარებაში ძნელია საწარმოთა [რომელთა რიცხვი არც ისე დიდია] დაინტერესება საინვესტიციო ანგარიშების გახსნით. საამისოდ აუცილებელია სტიმულირების ქმედითი ეკონომიკური მექანიზმის ამოქმედება. ამგვარ მექანიზმად უნდა იქცეს საწარმოთა ინვესტიციურ დანახარჯებზე შეღავათების განწესის არსებულისაგან განსხვავებული წესი: საინვესტიციო ანგარიშებზე საწარმოების მიერ ჩარიცხული სახსრები უნდა გათავისუფლდეს მოგების გადასახადისაგან [მოგების იმ მთელი თანხის ჩათვლით, რომელიც ინვესტირებას ხმარდება). შეღავათები გამოყენებული უნდა იქნეს არა ხარჯების განწესისათვის, არამედ საწარმოს მიერ ინვესტიციური პროექტების სახარჯთაღრიცხვო ღირებულების ფარგლებში დაგეგმილი დანახარჯებისათვის. ინვესტიციებზე შეღავათების განწესის მხოლოდ ასეთი წესი მოგვეცემს საჭირო სახსრების დაგროვების შესაძლებლობას არა ნომინალურად - საწარმოთა საბუღალტრო აღიქმვის ანგარიშებზე, არამედ რეალურად - ბანკებში

არსებულ მათ სპეციალურ ანგარიშებზე [დღეს დაგროვების ფონდის ჩამოყალიბებას საწარმოები ახორციელებენ წმინდა მოგების ხარჯზე, ე.ი. გადასახადის გადახდის შემდეგ დარჩენილი მოგების ხარჯზე).

ქვეყანაში ინვესტიციური საქმიანობის გააქტიურებისა და შემდგომი სრულყოფის მიზნით ინვესტიციების ზუსტი აღრიცხვისა და ეფექტიანი გამოყენების თვალსაზრისით მიზანშეწონილია საქართველოში შეიქმნას ინვესტიციების [როგორც სამამულო, ისე უცხოური]ერთიანი მაკოორდინირებელი ორგანო. მართალია, დღეისათვის შექმნილია საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს დაქვემდებარებაში საქართველოს ინვესტიციების ეროვნული სააგენტო, რომელიც ახდენს პრივატიზებულ ობიექტების რესტრუქტურირებას და მენეჯმენტს. ჩვენი აზრით ეს სრულებით არა არის საკმარისი. სასურველია მას დაემატოს შემდეგი ფუნქციები: ქვეყნის ინვესტიციური საქმიანობის მიზნებისა და ამოცანების განსაზღვრა; ინვესტირების უფლებების დაცვა; ინვესტიციური და მეცნიერულ-ტექნიკური პოლიტიკის ფორმირება და რეალიზაცია; ინვესტიციური საქმიანობის სამართლებრივი ბაზის შექმნა და მის ფუნქციონირებაზე კონტროლი; ქვეყნის ინვესტიციური საქმიანობის პროგნოზირება, ინვესტირების ძირითადი მიმართულებების განსაზღვრა და კონცეფციების შემუშავება; უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა, რეგულირება და განთავსება ქვეყნისათვის პრიორიტეტულ დარგებში.

საინვესტიციო პოლიტიკა იმგვარად უნდა განხორციელდეს, რომ შეიქმნას ინვესტორთა და მათი ეროვნულ ეკონომიკაში ჩართვის ერთიანი მაკოორდინირებელი ცენტრი. ცენტრის დანიშნულება უნდა იყოს გრძელვადიანი ინვესტიციების მიზნობრივად გამოყენება, ერთიანი პრობლემის შემუშავება, სადაც განსაზღვრული იქნება პრიორიტეტული მიმართულებები. ასეთი საინვესტიციო პროგრამა ხელს შეუწყობს ორი დიდმნიშვნელოვანი სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემის გადაწყვეტას. ერთის მხრივ, ინვესტიციის ეკონომიკური ზრდისა და ამით დასაქმების პრობლემის

ნაწილობრივ გადაჭრას და მეორეს მხრივ, ეროვნული ეკონომიკის ახალი დარგობრივი სტრუქტურის ჩამოყალიბებას, რაც გარდამავალი პერიოდის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანად უნდა განისაზღვროს. ორივე ეს პრობლემა რომ გადაწყდეს, საგარეო დაფინანსებაში კრედიტების ნაცვლად კურსი ინვესტიციებზე უნდა ავილოთ, კრედიტებმა ჩვენი კრიზისში მყოფი ეკონომიკა დღეს კიდევ უფრო მძიმე მდგომარეობაში ჩააგდო. უცხოური ვალების გადახდამ ჩვენი ბიუჯეტი ძალზე მძიმე მდგომარეობაში ჩააგდო. რაც საბოლოო ჯამში ამუხრუჭებს ეროვნული ეკონომიკის განვითარებას.

როგორც ცნობილია, მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში საქართველოს განწევრიანებამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა საქართველოს საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების გამყარებაში ისეთ ქვეყნებთან, როგორებიც არის ამერიკის შეერთებული შტატები და ევროგაერთიანების წევრი ქვეყნები. მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში განწევრიანება ხელს უწყობს როგორც მსოფლიო სავაჭრო სისტემაში საქართველოს სრულ ინტეგრაციასა და ქვეყანაში სტაბილურობის განმტკიცებას, ასევე ინვესტიციების მოსაზიდად ხელსაყრელი პირობების შექმნას. ამ ქვეყნებისათვის საქართველო საინტერესოა, როგორც სტრატეგიული „საინვესტიციო პლაცდარმი“ და პროდუქციის გარეთ გატანის მიმზიდველი პირობების მქონე ქვეყანა, რომელსაც მოსახლეობის მცირე რიცხოვნობის გამო მინიმალური ტევადობის შიდა ბაზარი აქვს.

აღსანიშნავია, რომ მთელ რიგ ქვეყნებში არ არსებობს სპეციალური კანონები, რომლებიც არეგულირებენ უცხოურ ინვესტიციებს. ასეთებია დიდი ბრიტანეთი, გერმანია, ბელგია, ჰოლანდია, ლუქსემბურგი. დიდ ბრიტანეთში შეზღუდვაც კი არის დაწესებული უცხოურ კაპიტალდაბანდებებზე ავიაკოსმოსურ მრეწველობაში, საავიაციო და საზღვაო ტრანსპორტზე, კინომრეწველობასა და ტელერადიომაუწყებლობაში.

აშშ-ში აკრძალულია უცხოური კაპიტალის მიერ ფლობა და კონტროლი ისეთ კორპორაციებზე, რომლებიც ტელერადიომუნიციუბლობას, ტელეგრაფს, თანამგზავრულ კავშირს, ატომურ ელექტროსადგურების მშენებლობას და ექსპლუატაციის სფეროს განეკუთვნება.

იტალიაში უცხოური კაპიტალის დასაბანდებლად ისეთ დარგებში, როგორცაა ნაოსნობა, დაზღვევა, საბანკო საქმე სათანადო სამინისტროების ნებართვაა აუცილებლად საჭირო. ფინეთში აკრძალულია უცხოური ინვესტირება ეკონომიკის საერთაშორისო სპეციალიზაციის ისეთ სფეროებში, როგორც არის სამთო მომპოვებელი, ხის დამამუშავებელი, ცელულოზა-ქაღალდის მრეწველობა, ატომური ენერჯეტიკა, სოფლის მეურნეობა, კავშირგაბმულობა, რკინიგზის ტრანსპორტი.

ზოგიერთ ქვეყანაში, მაგალითად, ესპანეთში უცხოური კაპიტალის დაბანდება ყველა დარგში ნებადართულია მხოლოდ პარიტეტულ სანყისებზე - ესპანეთის და კაპიტალის დამბანდებელი ქვეყნის თანაბარი წილით. ყოველ შემთხვევაში ყველა ქვეყანა ამ პროცესზე ახორციელებს თავის კონტროლს. დიდ ბრიტანეთში ეს ხდება ინდივიდუალური ნებართვით, რასაც იძლევა ინგლისის ბანკი. [წიკლაური გ. 2002)

საფრანგეთში ამისათვის საჭიროა სპეციალური დელკარაციის წარდგენა ეკონომიკისა დაფინანსების და ბიუჯეტის სამინისტროებში, რომლებიც იძლევიან დაბანდებებზე წინაწარ ნებართვას.

გერმანიაში, იტალიასა და ნიდერლანდებში ასეთი წინასწარი ნებართვები საჭირო არაა. იაპონიაში, სადაც ხორციელდება უცხოური ინვესტიციების სფეროში ლიბერალიზაცია, ინვესტირებაზე შეიტანება შეტყობინება იაპონიის ბანკის მეშვეობით ფინანსთა სამინისტროში და 30 დღეში უკვე იწყება ინვესტირება. ყველაზე ლიბერალური და ხელშემწყობი რეჟიმი ამ სფეროში აქვს გერმანიას, სადაც საჭირო

არაა შეტანასა და გატანაზე სპეციალური ნებართვა, იგი თავისუფალია და რაიმე შეზღუდვას არ ექვემდებარება.

ასეთივეა ლუქსემბურგიც, სადაც არც კაპიტალის წილის შეზღუდვა არსებობს, არც გამგეობაში მონაწილეობის და არც მოგების განაწილების. პორტუგალიაში შეღავათებიც კი არის დაწესებული უცხოურ ინვესტიციებზე, განსაკუთრებით პრიორიტეტულ დარგებში - ელექტრონიკაში, იმფორმატიკაში, ბიოტექნოლოგიაში, ტურიზმში, ჩამორჩენილ რაიონებში, საექსპორტო ბაზის განვითარებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების სფეროში. მუნიციპალიტეტები ქმნიან აქ „სამრეწველო მოედნებს“, სანარმოო ინფრასტრუქტურით უცხოური კომპანიების მოსაზიდად, რომლებიც ქირაობენ მათ შეღავათიან პირობებში.

აღნიშნული ქვეყნების გამოცდილების გადმოტანა არ იქნება ურიგო ჩვენი ქვეყნის სინამდვილეში. [წიკლაური გ. 2002)

საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდავად ფრიად პოზიტიურ გარემოს ქმნის ისეთი, მეტწილად ტერიტორიული გავრცელების არეალშეზღუდული დარგების განვითარებისათვის ხელსაყრელი პირობების არსებობა, როგორცაა ნავთობის მრეწველობა, შავი [ძირითადად მანგანუმის მადნისა და ფეროშენადნობის წარმოება]და ფერადი მეტალურგია, მანქანათმშენებლობის ცალკეული სახეობანი, სამთოქიმიური მრეწველობა [ძირითადად დარიშხანის წარმოება), მტკნარი და მინერალური წყლების ჩამოსხმა, სამშენებლო და მოსაპირკეთებელი მასალების წარმოება, მეჩაიეობა, მევენახეობა, მეხილეობა, მეციტრუსეობა, მეაბრეშუმეობა, თამბაქოს წარმოება, მათი პროდუქციის გადამამუშავებელი მრეწველობა და ა.შ. [აბესაძე. რ. 2002)

საქართველოს ყველა პირობა გააჩნია იმისათვის, რომ გადაიქცეს საერთაშორისო ტურიზმის ქვეყნად 102 კურორტით, 182 საკურორტო ადგილით, 15000 ისტორიული

ძველით, რომელთაგან 4 შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო საგანძურთა სიაში, მოქმედი 2 და პერსპექტიული 7 ეროვნული პარკით, 2400 მინერალური წყაროთი, რომელთა დღე-ღამური დებიტი 130 მლნ ლიტრია, სამკურნალო ტალახებით, კასტრული მღვიმეებით, კლიმატის მრავალფეროვნებით, მოსახლეობის მდიდარი გამოცდილებით ტერიტორიული მომსახურების დარგში, მეცნიერების, განათლებისა და კულტურის მაღალი დონით, არაორდინარული სტუმართმოყვარეობითა და განთქმული ქართული სამზარეულოთი.

მსოფლიოს ენეგრტიკული ბაზრების დიდ ინტერესს იწვევს საქართველოს სრატეგიული მდებარეობა, რომელიც უზრუნველყოფს ნავთობის მილსადენებით ტრანსპორტირებისათვის მეტად ეფექტიან და უმოკლეს გზას კასპიის, ცენტრალური აზიის ქვეყნებიდან და აზერბაიჯანიდან შავ ზღვამდე. საქართველო ესაზღვრება იმ ქვეყნებს, რომლებიც ფლობენ ნავთობისა და გაზის უდიდეს მარაგებს, კერძოდ, რუსეთსა და კასპიის ქვეყნებს; მეორე მხრივ, იგი ესაზღვრება თურქეთს, რომელიც ენერგორესურსების მნიშვნელოვანი მომხმარებელია. აქედან გამომდინარე, საქართველო განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს როგორც ნავთობისა და გაზის მომპოვებელი, ისე აღნიშნული პროდუქტის შემსყიდველი ქვეყნების მხრიდან.

აღსანიშნავია სუფსის ტერმინალისა [საქართველოს შავი ზღვის სანაპირო]და აზერბაიჯანის „ადრეული ნავთობის“ ნავთობსადენის მშენებლობის პროცესი, რომელმაც საქართველოში უცხოური ინვესტიციების შემოდინების საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელი დააფიქსირა.

მეტად პერსპექტიულად არის მიჩნეული ტრანსკავკასიური გაზის მილსადენის პროექტი, რომელიც ითვალისწინებს თურქმენეთიდან საქართველოსა და აზერბაიჯანის ტერიტორიების გავლით გაზის ტრანსპორტირებას თურქეთში. აღნიშნული პროექტების წარმატებით განხორციელება მნიშვნელოვნად გაზრდის სატრანზიტო შემოსავლებს, უზრუნველყოფს სამშენებლო სექტორის სწრაფად განვითარებას და,

რაც მთავარია, ხელს შეუწყობს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას საქართველოში. [ნიკლაური ნ. 2006)

მიუხედავად ყოველივე ზემოთ აღნიშნული უპირატესობისა, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების გარკვეული მიღწევებისა და საინვესტიციო კანონმდებლობისა, რომელიც პასუხობს მსოფლიოში აღიარებულ ნორმებსა და პრინციპებს, საქართველოს საინვესტიციო გარემო უცხოელი ინვესტორებისათვის ნაკლებ მიმზიდველი რჩება.

დასკვნა

როგორც უკვე ავღნიშნეთ საქართველოს მსგავსი მცირე ზომის გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნისთვის, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას. ქვეყანაში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოღინება ბევრ ფაქტორზეა დამოკიდებული, რომელთაგან აღსანიშნავია: ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი, ფინანსური ლიბერალიზაციის დონე, ინფრასტრუქტურის განვითარების დონე, წარმოების ფაქტორების ფასები, ინსტიტუციური და საკანონმდებლო გარემო, საგადასახადო სისტემის სიმარტივე და გამჭვირვალობა, ეკონომიკური და პოლიტიკური სტაბილურობა.

გარე და შიდა ფაქტორების გავლენით, საქართველოში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა წლიდან წლამდე ცვალებადობას განიცდის. საქსტატის წინასწარი მონაცემებით, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა შემცირებულია, ხოლო მიუხედავად არსებული პრობლემებისა ინვესტიციების მოცულობა სასტუმრო ინდუსტრიაში იზრდება. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებით განხორციელებული სასტუმრო ინდუსტრიის ახალი პროექტები მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ტურიზმის სფეროს განვითარებას, ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას და ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფას.

ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების თანახმად საქართველო ლიბერალიზაციის უფრო მაღალ საფეხურზე გადადის. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის თანახმად, საქართველოს მომავალი ეკონომიკური განვითარებისთვის მნიშვნელოვანია სწორედ მომხმარებლებისა და ინვესტორების ნდობის გაძლიერება ეკონომიკის ყველა მიმართულებით და მათ შორის სასტუმრო ინდუსტრიაში საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესების გზით.

საინვესტიციო პოლიტიკა იმგვარად უნდა განხორციელდეს, რომ შეიქმნას ინვესტორთა და მათი ეროვნულ ეკონომიკაში ჩართვის ერთიანი მაკოორდინირებელი ცენტრი. ცენტრის დანიშნულება უნდა იყოს გრძელვადიანი ინვესტიციების მიზნობრივად გამოყენება, ერთიანი პრობლემის შემუშავება, სადაც განსაზღვრული იქნება პრიორიტეტული მიმართულებები. ასეთი საინვესტიციო პროგრამა ხელს შეუწყობს ორი დიდმნიშვნელოვანი სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემის გადაწყვეტას. ერთის მხრივ, ინვესტიციის ეკონომიკური ზრდისა და ამით დასაქმების პრობლემის ნაწილობრივ გადაჭრას და მეორეს მხრივ, ეროვნული ეკონომიკის ახალი დარგობრივი სტრუქტურის ჩამოყალიბებას, რაც გარდამავალი პერიოდის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანად უნდა განისაზღვროს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბესაძე რ., ეკონომიკური რეფორმების განხორციელების ძირითადი შედეგები და მომავლის ამოცანები საქართველოში. კრებულში: საბაზრო ეკონომიკის განვითარების პრობლემები საქართველოში. ტ. II, თბ. 2002.
2. აბოვიანი ა., საინვესტიციო დაპროექტების ზოგიერთი ასპექტი// ეკონომიკა. №1-3 1998. გვ.16.

3. ასათიანი რ., ეკონომიკის, განმარტებითი ლექსიკონი, თბ. 1996.
4. ბარათაშვილი ე., ნაკაიძე გ., საინვესტიციო პროექტის მენეჯმენტი [უცხოეთის გამოცდილება]თბ. „რუბიკონი“, 2001.
5. ბარათაშვილი ნ., ნაკაიძე ნ., უცხოეთის პირდაპირი ინვესტიციები საერთაშორისო წარმოების ინტეგრირებულ სისტემაში, თბ., გამომც. „რუბიკონი“ 1999.
6. ბასარია რ., მესხია ი., გარდამავალი პერიოდის მაკროეკონომიკური პრობლემები, თბ. 1995.
7. ბასილია თ., სილაგაძე ა., ჩიკვაძე თ., პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაცია: საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე; თბ. 2001.
8. ბაკაშვილი ნ., საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის საკითხისათვის.//ეკონომიკა №4-6, 1998. გვ.12.
9. ბურდული ვ., საქართველოში ქმედითუნარიანი საფინანსო-საკრედიტო სისტემის ჩამოყალიბების გზები. კრებულში: საბაზრო ეკონომიკის განვითარების პრობლემები საქართველოში, თ. I, თბ. 2000.
10. გამსახურდია გ., ფინანსების როლი გარდამავალი ეკონომიკაში. თბ. „მერიდიანი“, 1997.
11. დათუნაშვილი ლ., საინვესტიციო კლიმატი საქართველოში. კრებულში: საბაზრო ეკონომიკის განვითარების პრობლემები საქართველოში. ტ. I, თბ. 2000.
12. ეკონომიკური განვითარებისა და სიღარიბის დაძლევის პროგრამა. თბ. 2003, გვ. 125.
13. კაკულია მ. სავალუტო სისტემის განვითარების პრობლემები საქართველოში. თბ. „ფინანსები“, 2001.

14. კაპანაძე ი., საინვესტიციო ბაზარი და მისი თავისებურებანი. კრებულში: საბაზრო ეკონომიკის განვითარების პრობლემები საქართველოში, ტ. I, თბ. 2000.
15. კასრაძე ნ., უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პერსპექტივები საქართველოს ეკონომიკასა და სოციალურ სფეროში. იხ. „საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებისა და ფუნქციონირების პრობლემები საქართველოში“. შრომების კრებული, V ტ., მთ. რედაქტორი ნ. ჭითანავა, თბ. 2000, გვ.136-141.
16. მინდელი ე., ჯულაყიძე ე., ინვესტირების ფინანსური პრობლემები. 1996.
17. საინვესტიციო საქმიანობა საქართველოში. სტატისტიკური კრებული. თბ., 1997
18. საქართველოს სტატისტიკური წელიწდეული: 1999. საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტი, თბილისი, 1999. გვ. 212. 186
19. საქართველოს სოციალ-ეკონომიკური განვითარების 2001-2005 წლების ინდიკატორული გეგმა. საქართველოს ეკონომიკისა და ვაჭრობის სამინისტრო. თბ., 2001. გვ. 95
20. საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის სტატისტიკური წელიწდეული. 2008
21. საქართველოს ეკონომიკური ტენდენციები. ეკონომიკური პოლიტიკისა და სამართლებრივი საკითხების ქართულ-ევროპული საკონსულტაციო ცენტრი. ოქტომბერი, 2008.
22. ჩხარტიშვილი დ. უცხოური ინვესტიციები საქართველოში და მათი განვითარების პერსპექტივები. თბ. 1996.
23. ნიკლაური გ. მრეწველობაში უცხოური ინვესტიციების განთავსება და მათი გამოყენების ეფექტიანობის ამაღლების გზები. თბ. 2002.
24. ჭითანავა ნ. გარდამავალი პერიოდის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები, ნაწილი III, თბ. 2001.

25. Фомина В.Н., Эффективность инвестиции в рыночной экономике.-М.: Финансы и статистика, 1993.
26. Securities Markets OESD countries. Organisation and regulation. OECD Documents, 1995.
27. Stiglitz J.E., Fainantial Sისტems for Eastern Europe's Emerging Democracies. San Francisco, California: An International Center for Economic Crowth Publication, 1993.
28. Stobaugh R., How to Analyze Foreign Investment Climates. Harvard Business Review, September-october 1969, pp.32-48.